

Survey Stadsmonitor "Thuis in de stad 2008"

Methodologisch rapport

Hilde Schelfaut

Studiedienst van de Vlaamse Regering

Vlaamse overheid



Survey Stadsmonitor “Thuis in de stad 2008” Methodologisch rapport

Hilde Schelfaut



Samenstelling

Diensten voor het Algemeen
Regeringsbeleid
Studiedienst van de Vlaamse Regering

Hilde Schelfaut

Leescomité

Josée Lemaître, Ann Carton, Jan Pickery en Luc Bral

Verantwoordelijke uitgever

Josée Lemaître
Administrateur-generaal
Boudewijnlaan 30 bus 23
1000 Brussel

Lay-out cover

Diensten voor het Algemeen
Regeringsbeleid
Communicatie
Patricia Van Dichel

Druk

Agentschap voor Facilitair Management

Depotnummer

D/2009/3241/115

<http://www.vlaanderen.be/svr>

INHOUDSTAFEL

1.	Opzet en doelstellingen.....	1
2.	Situering van de survey Stadsmonitor.....	2
2.1.	Situering van de survey Stadsmonitor 2004 en 2006	2
2.2.	Situering van de survey Stadsmonitor 2008: “Thuis in de stad 2008”	3
3.	Onderzoeksmethode.....	4
3.1.	Pro’s en contra’s schriftelijke bevraging	4
3.2.	Overstapeffecten	6
3.2.1.	Mode-effecten	6
3.2.2.	Non-respons effecten.....	7
3.3.	De Total Design Methode van Dillman.....	7
3.4.	Responsverhogende technieken.....	7
4.	De vragenlijst: inhoud en opbouw.....	9
4.1.	Inhoud	9
4.2.	Opbouw	9
4.3.	Proefenquête	10
4.4.	Teleformsoftware	11
5.	Steekproef	11
5.1.	Steekproefgrootte	11
5.2.	Steekproefopzet & steekproeftrekking	12
6.	Veldwerk.....	12
6.1.	De planning	12
6.2.	Accessopvolgsysteem	13
6.3.	De verzendingen	13
6.4.	Verloop van het veldwerk	13
6.4.1.	Bruto- versus nettorespons.....	13
6.4.2.	Nettorespons per stad.....	14
6.4.3.	Geschenkbou	15
6.4.4.	De Vlaamse Infolijn.....	15
6.4.5.	Kostenplaatje	15
6.5.	Kwaliteit van de respons op basis van Accesopvolgsysteem.....	15
7.	Evaluatie van de respons	16
7.1.	Non-respons, naar geslacht en leeftijd	16
7.2.	Representativiteit van de gerealiseerde steekproef	16
7.2.1.	Evaluatie van de gerealiseerde steekproef naar geslacht	16
7.2.2.	Evaluatie van de gerealiseerde steekproef naar leeftijd	17
7.2.3.	Evaluatie van de gerealiseerde steekproef naar nationaliteit	19
7.2.4.	Evaluatie van de gerealiseerde steekproef naar opleidingsniveau.....	20
7.2.5.	Evaluatie van de gerealiseerde steekproef naar geografische entiteit	20
7.2.6.	Poststratificatie: weegcoëfficiënten	20
8.	Kwaliteit van de ingevulde vragenlijsten.....	21
8.1.	Ontbrekende antwoorden.....	21
9.	Tot slot	22
	Bibliografie	24
	Bijlagen	26

1. Opzet en doelstellingen

In opdracht van het Vlaamse Stedenbeleid werd in 2004 een eerste editie van de “Stadsmonitor voor leefbare en duurzame Vlaamse steden” ontwikkeld.

De Stadsmonitor werd ontworpen in samenspraak met bestuurlijke en maatschappelijke actoren.

De set van indicatoren voor de Stadsmonitor is gebaseerd op een in overleg ontworpen visie. Deze visie bestaat uit doelen en intenties die duidelijk aangeven in welke richting een indicator evolueert. Alle relevante stedelijke activiteiten komen hierin aan bod: cultuur, leren en onderwijs, natuurontwikkeling en milieuzorg, ondernemen en werken, overheidsdienstverlening, recreatie, sport, toerisme, veiligheidszorg, wonen en mobiliteit, zorg en opvang.

De Stadsmonitor dient weer te geven of een centrumstad evolueert in een leefbare en duurzame richting en wil op deze manier voeding geven aan strategische plannen en beleidsprogramma's van het stadsbestuur. De Stadsmonitor heeft in geen geval als doel het stadsbestuur te evalueren. De 13 Vlaamse centrumsteden zijn Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Gent, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout. Voor meer informatie over het instrument Stadsmonitor kunt u terecht op www.thuisindestad.be.

Een Stadsmonitor is geen monitor als er geen opvolging komt en de data niet permanent worden geactualiseerd en vernieuwd. Vandaar dat minister Keulen, bevoegd voor o.a. het Vlaamse stedenbeleid, opteerde om in 2008 een actualisatie van de Stadsmonitor in zijn geheel te plannen.

In 2004 en in 2006 werd dit onderzoek uitgevoerd door het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling (CDO).

De Studiedienst van de Vlaamse Regering voerde in samenwerking met het team Stedenbeleid van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur, de actualisatie van de Stadsmonitor 2008. Dit houdt een actualisatie van administratieve gegevens en survey gegevens in.

Binnen de actualisatie van de Stadsmonitor kadert een grootschalige survey bij de inwoners van de Vlaamse centrumsteden. Deze bevraging dient om een veertigtal geselecteerde indicatoren van data te voorzien (i.c. rond tevredenheid over buurt en stad, cultuur, vrije tijd, mobiliteit, vertrouwen, burgerbetrokkenheid en bewonersparticipatie, zorg, wonen).

De survey dient enkel om de veertig geselecteerde indicatoren van data te voorzien en behelst daarom niet noodzakelijk alle beleidsthema's. Zo worden bijvoorbeeld de gegevens over veiligheidsaspecten geactualiseerd met de dataset van de veiligheidsmonitor. Dit thema komt niet aan bod in de survey van de Stadsmonitor.

De survey betreft een tweejaarlijks onderzoek bij een representatief staal van de inwoners van de 13 centrumsteden ouder dan 15 jaar. Bedoeling is om zoals voorgaande edities minstens 7825 effectieve vragenlijsten te realiseren zodat zowel analyses voor de 13 centrumsteden samen, als voor de 13 centrumsteden afzonderlijk mogelijk zijn.

In het voorjaar 2008 (mei-juni) vond de derde bevraging in het kader van het survey-instrument Stadsmonitor plaats. De Studiedienst van de Vlaamse Regering stond in voor het steekproefdesign, methodologie, de vragenlijstconstructie, testfasen, veldwerk, dataverzameling, evaluatie van de kwaliteit van de dataverzameling, opmaak van de basisdocumentatie en een gedocumenteerd databestand, analyses en rapportering. Het drukwerk en de verzending van de vragenlijst werd uitbesteed.

In het kader van de actualisatie van de Stadsmonitor werd een samenwerkingsprotocol afgesloten tussen de Studiedienst van de Vlaamse Regering en het team stedenbeleid (ABB).

Het eigenlijke onderzoeksteam bestaat uit verschillende leden van de Studiedienst van de Vlaamse Regering: Schelfaut Hilde (projectcoördinator survey Stadsmonitor), Bral Luk (projectcoördinator Stadsmonitor), Pickery Jan en Carton Ann (beiden expert in survey-onderzoek). De kernstuurgroep bestaat uit Vanderhasselt Ann, Tubex Stefaan en Doyen Gerlinde (leden team stedenbeleid); Schelfaut Hilde en Bral Luk.

Deze basisdocumentatie moet toelaten om de verzamelde data in het kader van het survey instrument Stadsmonitor voor een breed publiek toegankelijk te maken.

2. Situering van de survey Stadsmonitor

2.1. Situering van de survey Stadsmonitor 2004 en 2006

Voor een veertigtal indicatoren is door de onderzoeksploeg zowel in 2004 als in 2006 een uitgebreide survey in de 13 steden opgezet. Door middel van een telefonische enquête werden bijna 8000 respondenten uit de 13 centrumsteden bevraagd over de leefbaarheid en beleving van hun woonomgeving, buurt en stad. Dat leverde in 2004 voor veel data een nulmeting op. In de survey werd specifieke aandacht besteed aan de tevredenheid over de buurt en over de stad, het verplaatsingsgedrag, het culturele aanbod, de vrijetijdsvoorzieningen, de cultuurparticipatie, de informatie over/van de stad, burgerbetrokkenheid en het vertrouwen in de overheid.

In 2006 volgde een nieuwe survey. De vragenlijst van de survey 2004 werd geëvalueerd en geoptimaliseerd. De vragenlijst van 2006 is quasi identiek aan de vragenlijst die in 2004 werd gebruikt.

De totale onderzoekspopulatie bestaat uit alle personen die in één van de centrumsteden van Vlaanderen wonen en ouder zijn dan 15 jaar. Voor het bepalen van de steekproefgrootte werd een onderscheid tussen de steden gemaakt op basis van het inwonersaantal.

De bepaling van streefcijfer voor de nettorespons gebeurde door het onderzoeksteam (CDO). Het streefcijfer van 7825 respondenten werd vooropgesteld.

Per centrumstad werd zowel in 2004 als in 2006 door het onderzoeksbureau Significant GfK een enkelvoudige aselechte steekproef van telefoonnummers getrokken uit een recent telefoonbestand van Infobel. Dit bestand omvat alle niet-geheime, vaste telefoonnummers in België, waarbij bedrijven en instellingen buiten beschouwing worden gelaten. Ook een zeer beperkt (verwaarloosbaar) aantal gsm-nummers werd recentelijk in dit bestand opgenomen. Aangezien het Infobel-telefoonbestand adressen kan koppelen aan de geselecteerde telefoonnummers, was het mogelijk naar alle geselecteerde huishoudens een introductiebrief te sturen. In deze brief werd kort het doel en het belang van het onderzoek beschreven, werd gewezen op de vertrouwelijke afhandeling van de verkregen informatie en werd een groen telefoonnummer vermeld.

In 2004 vond het veldwerk plaats tussen januari en april, in 2006 tussen mei en midden juli. Doordat de bewoners in 2004 tijdens de winter en in 2006 tijdens de lente en zomer werden bevraagd, kan dit de resultaten van een beperkt aantal indicatoren beïnvloeden (vb. groenindruk, participatie aan sport, verplaatsingsgedrag).

Elk geselecteerd nummer (huishouden) werd tijdens deze maanden telefonisch gecontacteerd door interviewers van het onderzoeksbureau Significant GfK. De enquêtes werden afgenomen met de eerst jarige persoon ouder dan 15 jaar die valide informatie kon verstrekken over zowel zichzelf als over het huishouden ('KISH-methode'). Per telefoonadres werden minimaal 5 (tot 10) pogingen gedaan om met de respondent in contact te komen. De steekproef in 2006 bestond uit 4 grote waves (2 keer 5000 en 2 keer 2500) en één, beperkte en gerichte vijfde wave (deze was niet meer voor alle steden nodig).

Omdat in Vlaamse steden nogal wat mensen wonen die de Nederlandse taal niet of onvoldoende machtig zijn, besliste het CDO om de vragenlijst te vertalen naar het Frans en Engels. In 2004 werd ook de mogelijkheid voorzien om de enquête in het Turks en Marokkaans af te nemen. Uit de responsnota van 2004 bleek echter dat het aantal bevestigingen in het Turks en het Marokkaans zeer laag was, respectievelijk 14 en 4. Deze aantallen waren onvoldoende groot om statistisch relevante data te verkrijgen. Er werd dan ook beslist om in 2006 de afname van de vragenlijst in het Turks en Marokkaans te schrappen.

Gemiddeld werd bij 49% van de geselecteerde telefoonnummers in 2006 een succesvol interview afgelegd. Dit varieert per centrumstad van 43% in Mechelen tot 54% in Turnhout. In 2004 lag dit percentage op 55%. Gemiddeld zijn er in 2006 7% meer weigeringen dan in 2004.

Het gebruik van deze methodiek zorgt ervoor dat niet iedereen in aanmerking kon komen om bevestigd te worden: huishoudens zonder telefoon, huishoudens met enkel een privé-nummer en huishoudens met enkel een gsm konden aldus niet aangeschreven worden. Het onderzoeksteam (CDO) was zich bewust van de voor- en nadelen van dergelijke methodiek, maar koos in 2006 voor dezelfde methodiek om de vergelijkbaarheid met vorige editie te garanderen. Niettegenstaande gaven zij het advies om bij de opmaak van een derde editie een multimodale methodiek te overwegen. Zij haalden hierbij het voorbeeld aan om de steekproef te trekken op basis van het Rijksregister en de geselecteerde inwoners eerst een postenquête te overhandigen in combinatie met telefonische opvolging.

Het aantal respondenten was zowel in 2004 en in 2006 per stad voldoende hoog om betrouwbare uitspraken te kunnen doen. Niettegenstaande deze bevindingen was er een vertekening door enkel personen te bevestigen die over een vast telefoontoestel beschikten en door een selectieve non-respons. Zo was de leeftijdsgroep 15-34 jaar ondervertegenwoordigd, de 55-plussers waren dan weer oververtegenwoordigd. Deze leeftijdsvertekening stelt zich nog iets scherper dan in 2004. Meer vrouwen dan mannen werden bevestigd. De vertekening naar geslacht was min of meer gelijk met die in 2006. Relatief meer hogeropgeleiden beantwoordden de enquête dan lageropgeleiden. Ook dit was vergelijkbaar met de survey van 2004. Eenpersoonshuishoudens waren ondervertegenwoordigd, tweepersoonshuishoudens waren oververtegenwoordigd. In vergelijking met 2004 was de ondervertegenwoordiging van eenpersoonshuishoudens verminderd en was de oververtegenwoordiging van tweepersoonshuishoudens iets toegenomen. Vreemdelingen en anderstaligen waren ondervertegenwoordigd met gemiddeld 3,3%. In vergelijking met 2004 was deze ondervertegenwoordiging iets toegenomen. Deze afwijkingen gelden (in quasi alle gevallen) voor de 13 centrumsteden en lateren vaak onderling.

De uiteindelijke databestanden werden zowel in 2004 als in 2006 niet gewogen.

2.2. Situering van de survey Stadsmonitor 2008: “Thuis in de stad 2008”

De voorbereiding van de actualisatie van de Stadsmonitor 2008 werd midden 2007 aangevat. In overleg met de kernstuurgroep en de stedenstuurgroep werden het concept, de vragenlijst en de gehanteerde onderzoeksmethode van de survey vastgelegd. De kernstuurgroep en de stedenstuurgroep gaven feedback en beslisten mee gedurende het volledige proces.

De gebruikte methodiek van de survey Stadsmonitor werd in 2006 reeds in vraag gesteld. Het CDO gaf toen het advies om bij de opmaak van een derde editie een multimodale methodiek te overwegen.

Hieronder volgt kort een chronologisch overzicht van beslissingen die werden genomen in het kader van de survey Stadsmonitor 2008. De inhoudelijke toelichting en verantwoording van genomen beslissingen komen uitgebreid aan bod in volgende hoofdstukken.

Op de stedenstuurgroep van 27 juni 2007 werd beslist om een nieuw voorstel van aanpak voor de derde bevestiging te formuleren (bijlage 1). Daarnaast kregen de steden het aanbod om extra bevestigingen in hun stad te laten uitvoeren.

Op de stedenstuurgroep van 10 oktober 2007 werd aan de hand van een powerpointpresentatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering (bijlage 2) het voorstel gelanceerd om over te schakelen naar een schriftelijke bevestiging.

Op de stedenstuurgroep van 7 november 2007 (bijlage 2b) werd de keuze voor een postenquête algemeen aanvaard. Met betrekking tot de vragenlijst werd gesteld dat de vergelijkbaarheid met de survey 2004 en 2006 zoveel mogelijk behouden diende te worden. Aan de steden werd gevraagd om aan te geven welke vragen behouden, gefaseerd bevestigd of geschrapt konden worden en welke nieuwe items opgenomen konden worden. Antwerpen

en Turnhout wensten extra bevestigingen om uitspraken te kunnen doen op districtniveau en wijkniveau.

Aan de colleges van de steden werd gevraagd of er een steekproef kon getrokken worden op basis van het bevolkingsregister (bijlage 3).

3. Onderzoeksmethode

Recent onderzoek wijst uit dat een aanzienlijk deel van de bevolking (14%) enkel bereikbaar is via gsm. Wegens een gebrek aan volledige en officiële lijsten van mobiele telefoonnummers wordt bij steekproeftrekking voor telefonische bevestigingen een groot deel van de bevolking (vooral jongere mensen (18-34 jaar), alleenstaande(n) (ouders), lageropgeleiden en allochtonen) ondervertegenwoordigd, wat schade toebrengt aan de representativiteit (De Waele e.a., 2006). Recent onderzoek wijst uit dat non-respons in telefonische bevestiging aan het stijgen is (Dillman e.a., 2005).

Bevestigingen in voorgaand onderzoek tonen een verminderde representativiteit aan van jongeren (De Waele e.a., 2006). Naast deze ongewenste effecten op het vlak van representativiteit wordt onderzoek, door de exclusief mobiel bereikbare respondenten, duurder.

De aanvulling met lijsten met gsm-nummers is tot op heden nog steeds geen sinecure en dus geen optie.

Met een gemiddelde kostprijs van honderd euro per gerealiseerd interview is een face-to-face bevestiging door de omvang van het budget voor dit onderzoek niet haalbaar. Een webenquête kan (voorlopig) onmogelijk representatief zijn.

Het advies van het CDO om een multimodale methodiek toe te passen werd eveneens overwogen. Hun voorstel bestond eruit om de steekproef te trekken op basis van het Rijksregister en de geselecteerde inwoners eerst een postenquête te overhandigen. Wie de vragenlijst niet invult en opstuurt, zou daarna telefonisch gecontacteerd worden en in extremis mondeling (face-to-face) worden bevestigd. Dergelijke mixed mode techniek werd in een proefproject getest m.b.t. de veiligheidsmonitor. Hieruit blijkt dat de mode-effecten niet uit te sluiten zijn, ook al wordt geprobeerd de vragenlijst unimode te maken. Daarnaast levert de mixed mode techniek een grote organisatorische belasting zoals een moeilijke steekproeftrekking en de ontwikkeling van verschillende ondervragingswijzen.

Een schriftelijke bevestiging lijkt dan ook een voor de handliggend valabel alternatief.

3.1. Pro's en contra's schriftelijke bevestiging

De beslissing om de gegevensverzameling voor de survey te laten gebeuren via een schriftelijke bevestiging werd ingegeven door onderstaande motieven. Wegens de verschillende methodiek is vergelijken met voorgaande edities niet meer vanzelfsprekend.

Dit nadeel hoeft slechts tijdelijk te zijn indien de nulmeting wordt opgevolgd.

Bovendien is een representatieve steekproef een eerste vereiste voor representatieve resultaten. Dit nadeel verbonden aan een telefonische bevestiging is bij een schriftelijke bevestiging een minder groot struikelblok.

Tabel 1 Pro's en contra's telefonische enquête, postenquête (Bron: Segers, J.)

	Telefonische enquête	Postenquête
steekproeftrekking	-	+
controle respondent	+	-
respons	+	+*
complexiteit	+	-
aantal vragen	-	+
spontaniteit	+	-
comfort respondent	-	+
volledigheid invulling	+	-
gevoelige vragen	-	+
interviewer-effect	-	+
kosten	-	+
standaardisatie	-	+
tijdspanne	+	-
uitbesteding	-	+
controle veldwerk	-	+

* mits toepassing Total Design Method

- Een groot voordeel is de relatief lage kostprijs van een grootschalige schriftelijke bevraging. Meer mensen kunnen worden bereikt met lagere kostprijs (Billiet e.a., 2003). Voor onderzoek zoals bij de Stadsmonitor (grootschalig en herhaald doorheen de tijd) is dit een eerste verantwoording om voor deze schriftelijke ondervragingsvorm te kiezen.
- Indien een steekproef getrokken kan worden op basis van het bevolkingsregister van de stad, is een perfecte weerspiegeling van de populatie mogelijk.
- Het comfort van de respondent verhoogt. Hij is nu in staat de vragenlijst in te vullen op een moment dat hem het beste past en op een tempo dat voor hem het meest aangenaam is.
- De indruk van anonimiteit vergroot bij een schriftelijke bevraging. Bedreigende vragen maken meer kans beantwoord te worden. Het contact met de interviewer kan een belemmering zijn voor de respondent om zich vrijelijk uit te spreken. Sociaal wenselijke antwoorden dreigen te worden gegeven wanneer de respondent rechtstreeks in contact met de bevrager staat (Segers, 1999). Gezien er voornamelijk naar het welbevinden in de stad en buurt wordt gevraagd, vormt het fenomeen van de sociaal wenselijke antwoorden een belangrijk minpunt bij telefonische bevraging.
- De postenquête laat een zeer grote mate van standaardisatie toe (Billiet e.a., 2003). Variatie in verwoording en intonatie, door verschillende enquêteurs, verschillende bureaus, worden vermeden. Elke respondent krijgt precies dezelfde vragenlijst op exact dezelfde manier.
- (Gemotiveerde) respondenten hebben de mogelijkheid bronnen te raadplegen (Billiet, 2003). Zo is bijvoorbeeld een vraag naar het netto-inkomen in de Stadsmonitor, naast het bedreigende karakter ervan, voor sommigen niet eenvoudig te beantwoorden.
- De schriftelijke enquête mag iets langer duren dan een telefonische. Vraagmoeheid treedt sneller op bij telefonische enquêtes (Dillman e.a., 2005). Dit biedt mogelijkheden tot meer complete bevraging in het kader van de Stadsmonitor.
- De gestandaardiseerde vragenlijst moet niet langer worden uitbested. Deze onafhankelijkheid biedt voordelen op lange termijn. Eigen expertise kan verder ontwikkeld worden en een verbeterde continuïteit en standaardisatie voor soortgelijke onderzoeken wordt verzekerd.
- De controle op het veldwerk is relatief eenvoudig.
- Een minpunt bij een grootschalige schriftelijke bevraging is de respons (Segers, 1999). Traditioneel zorgt het contact met de enquêteur ervoor dat een telefonische bevraging minder gemakkelijk wordt geweigerd. De respons bij een schriftelijke bevraging hangt af van een groot aantal factoren: het toevoegen van begeleidende

brief, opvolgingsbrieven, de lengte van de vragenlijst, gesloten/open vragen, anonimiteit, personalisatie, manier van aanspreken, beloningen,... (Linsky, 1975). Het responsprobleem kan worden opgevangen door gebruik te maken van de "Total Design Method" van Dillman (2005) en zijn uitgangspunten uit de sociale ruiltheorie. Deze techniek wordt hieronder verder toegelicht.

- De volledigheid en adequaatheid van de informatie staat meer onder druk bij schriftelijke bevragingen. Het komt voor dat bij een schriftelijke rondvraag halfingevulde vragenlijsten worden teruggestuurd. Het item non-respons komt traditioneel meer voor bij postenquêtes (De Leeuw, 1992). Dit blijft een heikel punt. Dit euvel kan worden afgezwakt door de respondenten aan te spreken op hun belang voor het onderzoek.

3.2. Overstapeffecten

3.2.1. Mode-effecten

Er kunnen verschillende antwoorden geregistreerd worden louter door een verschillende techniek van bevraging. De ene modus van bevraging leidt tot andere antwoorden dan de andere, ongeacht een echt verschil in gedrag, opinie of kennis van de respondent. Een dergelijk effect heet een mode-effect.

- De uiteindelijke resultaten van een schriftelijke bevraging kunnen verschillen van die van de telefonische, omwille van het contact met de bevrager. De respondent geeft antwoorden waarvan hij acht dat ze meer "wenselijk" zijn (Dillman e.a., 2005, Holbrook e.a., 2003), dit kost de respondent de minste energie (Krosnick, 1999). De druk om te beantwoorden aan het wenselijke doet zich het minst voor bij de schriftelijke enquête. Een vraag die peilt naar de bereidheid van de Vlamingen om mee te praten over het stadsbestuur zal misschien een ander resultaat opleveren in de schriftelijke enquête, omdat de bevroegden minder geneigd zullen zijn om het sociaal wenselijke te antwoorden. Dit kan als een pluspunt beschouwd worden, aangezien er gepeild wordt naar het welbevinden en de meningen van de burgers.
- Minder eenvoudige vragen zullen makkelijker "weet niet" als antwoord krijgen of zelfs gewoon overgeslagen worden. Ook zullen er meerdere vragen een "non-respons" of "missing" krijgen. Een significant verschil kan optreden aangezien er nu een categorie "weet niet"/"geen mening" expliciet en visueel wordt aangeboden (Ayidiya, S. A. e.a., 1990, Bishop e.a., 1988, Dillman e.a., 2005) waar dat bij de telefonische enquêtering niet het geval was. Het kiezen van de opties "weet niet", "niet van toepassing" zal meer gebeuren naarmate vragen moeilijker worden, bedreigender overkomen, of naarmate de respondent minder gemotiveerd is (Beullens, 2004).
- Wanneer een respondent bij een telefonische survey meerdere antwoordcategorieën voorgeschoteld krijgt, kiest die makkelijker voor de eerste antwoordmogelijkheid, het zogenaamde primacy effect treedt dan op. Het kiezen voor de laatste antwoordcategorie (recency effect) is ook een gekend resultaat. Het eerste effect lijkt meer voor te komen in de postenquêtering, het laatstgenoemde komt dan weer meer voor bij de telefonische enquête (Tourangeau e.a., 2000).

Men zal gemakkelijker extreme antwoorden kiezen bij telefonische bevraging. De uiterste keuzemogelijkheden bij meerkeuzevragen liggen immers steeds het best in het geheugen. Bij een telefonische vraag met opties als "Helemaal oneens", "Eerder eens", "Niet eens, niet oneens", "Eerder eens" en "Helemaal eens" zal de respondent vooral de uiterste waarden onthouden omdat dit de kenmerkende steunpunten zijn van een schaal waaruit hij het antwoord moet kiezen. Hij grijpt daardoor makkelijker terug naar deze uitersten (Dillman e.a., 1996). In schriftelijke bevraging wordt dan weer makkelijker de "middle response" gekozen (Mangione, 1982).

Als slotbemerking moet hieraan worden toegevoegd dat vraagvolgorde en antwoordvolgorde over het algemeen een kleinere impact hebben in schriftelijke vragenlijsten dan in telefonische (Bishop e.a. 1988).

- Naast de keuze voor het sociaal wenselijke, kan er ook berusting optreden bij telefonische enquêtes. Akkoord gaan met stellingen is veel makkelijker dan niet

akkoord gaan (Beullens, 1999, Dillman e.a., 1996, Krosnick, 1999). Wanneer er contact met de ondervrager is, zal hij het meest voor de hand liggende antwoord geven of dat antwoord waarvan hij denkt dat het meeste aansluit bij wat de ondervrager zou “willen”. De tijdsfactor is bij telefonische bevraging een problematische factor, de respondent kan zich ongemakkelijk voelen bij langere stiltes, en zal dan toch maar snel een antwoord kiezen dat bovendien meestal vrij neutraal is. Veel hangt bij volgzzaamheid af van de individuele bekwaamheid en scholing (het begrijpen van de vragen), de motivatie (de interesse en de wil om mee te werken) en de moeilijkheidsgraad van de vragen (moeilijke vragen zijn minder aantrekkelijk om op te lossen) (Beullens, 2004).

- De respondent zal aan een zekere betrouwbaarheid of “fair play” willen beantwoorden. Hij zal niet snel terugkomen op een gegeven antwoord waar hij eigenlijk niet echt achter staat. Hij zal bovendien meer de neiging hebben dan bij postenquêtes om consistente antwoorden te geven (Dillman e.a., 1996). Wanneer een respondent bijvoorbeeld (telefonisch) over de uitstraling van de buurt een eerste vraag zeer positief beantwoord, kan de nood bestaan om in diezelfde lijn te blijven antwoorden. Bij de schriftelijke bevraging zal hij die behoefte minder aanvoelen omdat hij de verschillende vragen op voorhand kan bekijken en minder de druk voelt om consistent over te komen bij de interviewer.

3.2.2. Non-respons effecten

Het is reeds aangetoond dat een onderscheiden manier van bevragen ook een uiteenlopende soort respondenten aantrekt (Brambilla e.a. 1987). Wanneer het profiel van de respondenten van de ene soort bevraging verschilt van het profiel van de andere groep respondenten, dan heeft men te maken met non-response effecten. Op die manier kunnen verschillende resultaten van verschillende soorten survey gebaseerd zijn op werkelijke verschillen.

3.3. De Total Design Methode van Dillman

De schriftelijke bevraging werd opgevat volgens de Dillman-methode.

Deze keuze werd ingegeven door de positieve evaluatie van eerdere postenquêtes die grotendeels volgens dezelfde methode en principes waren opgezet en uitgevoerd (o.a. werkbaarheidsmonitor, CBGS-postenquêtes, TOR- postenquête).

Dillmann beschrijft maatregelen om de respons te verhogen via de zogenaamde “Total Design Method”. Vooral de follow-up krijgt een grote rol toebedeeld. Daarnaast draagt elk afzonderlijk aspect van de postenquête bij tot het welslagen van onderzoek.

Dillman’s methode is gebaseerd op de theorie van social exchange: de onderzoeker vraagt een gunst aan de respondent, die op zijn beurt beslissingen om te participeren zal laten afhangen van de kosten en baten en van het vertrouwen.

3.4. Responsverhogende technieken

Bij een schriftelijke bevraging ligt de drempel tot medewerking bijzonder hoog. Het is eenvoudig om niet mee te werken en dus niet te antwoorden.

Bij de opzet van de schriftelijke bevraging werden in alle fasen dan ook specifieke maatregelen genomen om de respons te verhogen en de non- respons te verlagen:

- aan de opmaak en het uitzicht van de vragenlijst werd de nodige zorg besteed;
- er werd een goede begeleidende brief toegevoegd;
- herinnering- of bedankingskaartjes werden in een strak tijdsschema verstuurd;
- de zendingen werden op een weloverwogen tijdstip verstuurd;
- er werd aan 10.000 respondenten een geschenkbond van 6 euro beloofd als waardering voor hun bijdrage aan het onderzoek.

Aan de opmaak van de vragenlijst werd de nodige responstechnische zorg besteed. De vragenlijst werd bewust beknopt gehouden (16 pagina's, invultijd 15 tot 20 minuten) om de drempel tot medewerking te verlagen en het afbreukrisico te minimaliseren.

Daarnaast werd er veel aandacht geschonken aan het kaftontwerp en de lay-out van de vragenlijst. Er werd getracht de vragenlijst aantrekkelijk te maken om in te vullen.

Daar de bevraging kadert in de actualisatie van de Stadsmonitor en deze kadert binnen een grootschalig project Thuis in de Stad, werd voor uniformiteit gekozen.

De kleur van de kaft werd gekozen op basis van de reeds bestaande kleuren van het campagne materiaal van Thuis in de Stad. Ook het logo en de campagnefoto, die een breed publiek dient aan te spreken, werden overgenomen. De vragenlijst kreeg dan ook de naam "Vragenlijst thuis in de stad 2008".

Het aantal vragen op één bladzijde werd beperkt gehouden. Vragen van eenzelfde soort werden in eenzelfde lay-out gezet. Kleurbalken wisselden dan ook af met witvlakten om de vragenlijst een gestructureerd uitzicht te geven. Een instructiepagina werd toegevoegd aan het begin van elke vragenlijst (bijlage 4).

Daarnaast werd er ook aandacht besteed aan het opstellen van een goede begeleidende brief bij de vragenlijst (bijlage 5). Bij een schriftelijke bevraging is dit het eerste en vaak ook enige contact tussen de respondent en de onderzoekers. In deze brief werd de studie voorgesteld en in zijn context geplaatst; werd er uitleg geboden waarom de personen werden aangeschreven; werd de nadruk gelegd op de vertrouwelijke behandeling van de gegevens en werd de respondent gemotiveerd om deel te nemen aan het onderzoek.

Tevens werd vermeld dat als waardering voor de bijdrage aan het onderzoek 10.000 gelukkigen een geschenkbond van 6 euro zouden ontvangen.

Er werd een tijdslimiet vermeld voor het terugsturen van de vragenlijst om op die manier te vermijden dat het invullen uitgesteld en vervolgens vergeten zou worden.

Het geheel werd ondertekend door Marino Keulen, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid, Wonen en Inburgering.

Om vragen en bemerkingen van respondenten op te vangen werd een helpdesk georganiseerd via de Vlaamse Infolijn.

De directe benadering van de respondent verliep via 4 communicatiemomenten: de verzending van de introductiebrief met vragenlijst; het toesturen van een herinneringskaartje/bedankingskaartje na 1 week; een rappelzending met vragenlijst na vier weken en tot slot een laatste herinneringskaartje/bedankingskaartje in de vijfde week (bijlage 6).

Het tijdstip van de verschillende zendingen werd telkens vastgelegd in het midden van de week. Dit tijdstip zou de hoogste respons opleveren (Dillman). Het verzenden eerder op de week houdt het risico in dat de vragenlijst wordt weggelegd omdat men gedurende de werkweek geen tijd heeft om deze in te vullen. Voor de vragenlijst "Thuis in de stad 2008" werden de laatste drie zendingen telkens op een woensdag verstuurd; de eerste zending op een dinsdag (vakantiedag).

Algemeen kan gesteld worden dat de brutorespons na zending 1 in dergelijk onderzoek ligt tussen 20% en 30%. Het effect van het herinneringskaartje zou grosso modo op een responsratio van 10 procentpunten geschat kunnen worden.

De rappelzending levert gemiddeld 10% bijkomende brutorespons op.

Een tweede herinneringskaartje zorgt voor een bijkomende responsratio van gemiddeld 5 procentpunten (Dillman, 2000).

Een responspercentage van 40-50% is een realistische doelstelling bij een postenquête die gebaseerd is op de methode van Dillman.

Aan de hand van deze cijfers werden verschillende simulaties per stad opgezet om zo de initieel uit te zetten steekproef te bepalen.

Een belangrijk element in de responsverhogende maatregelen is het geven van een individuele beloning. Er werd gekozen om in de begeleidende brief te vermelden dat 10.000

respondenten die een goed ingevulde vragenlijst terugstuurden een geschenkbond ter waarde van 6 euro zouden ontvangen als waardering voor hun bijdrage. Deze geschenkbond werd verstuurd drie weken na de laatste zending, zodat elke respondent evenveel kans had om bij de gelukkigen te horen.

4. De vragenlijst: inhoud en opbouw

4.1. Inhoud

De vragenlijst van de telefonische bevraging van 2004 en van 2006 vormen het uitgangspunt bij de opbouw van de schriftelijke vragenlijst. Bedoeling is, zoals bij voorgaande edities, om via deze bevraging een veertigtal indicatoren te actualiseren. In dit opzicht werd er naar gestreefd om de vragenlijst van 2006 zo veel mogelijk te behouden.

Op basis van een evaluatie van de vragenlijst van de survey 2004 en 2006 werd aan de kernstuurgroep en de stedenstuurgroep een format vragenlijst bezorgd. Elke stad kreeg aldus de mogelijkheid om na te gaan welke vragen zeker dienen behouden te worden, welke vragen beter gefaseerd konden worden of eventueel geschrapt worden of welke nieuwe vragen konden toegevoegd worden.

Op basis van deze bevindingen werd een eerste draftversie van de vragenlijst "Thuis in de stad 2008" gemaakt en voorgelegd.

De vragen met betrekking tot de indicator "solidariteit" (2006) en met betrekking tot de indicator "zelf uitoefenen van kunstzinnige activiteiten" (2004) werden gefaseerd. De suggestie om vragen met betrekking tot zorg en opvang, en de betrokkenheid bij het beleid toe te voegen werden algemeen aanvaard.

De vragen hebben betrekking op tevredenheidsaspecten over de buurt en de stad, cultuur, vrije tijd, mobiliteit, vertrouwen, burgerbetrokkenheid en bewonersparticipatie, zorg en wonen.

Eveneens worden enkele achtergrondgegevens bevraagd: leeftijd, geslacht, diploma, gezinstype, herkomst, arbeidsmarktsituatie en inkomen.

In totaal werden met de vragenlijst "Thuis in de stad" 41 indicatoren van data voorzien. Voor enkele indicatoren is deze bevraging een nulmeting.

Een eerste extra indicator peilt naar de tevredenheid over het aanbod haltes voor openbaar vervoer in de buurt. Een andere indicator meet de tevredenheid over het aanbod shopping- en winkelveorzieningen in de stad. Extra vragen over betrokkenheid bij het bestuur en burgerparticipatie leveren extra data. Ook voor de indicator vertrouwen in de samenleving werd een extra vraag toegevoegd.

De vragen rond zorg werden uitgewerkt door het CDO, de overige vragen werden uitgewerkt door de Studiedienst van de Vlaamse Regering in overleg met de kernstuurgroep. Deze werden telkens voorgelegd aan de leden van de stedenstuurgroep, en in consensus goedgekeurd.

Bij beoordeling van uitspraken en opvattingen is er doorgaans gebruik gemaakt van een likertschaal met 5 antwoordmogelijkheden.

4.2. Opbouw

De opmaak van een vragenlijst vraagt sowieso al een zeer bijzondere aandacht. Dit is nog meer het geval bij een schriftelijke bevraging. De respondent staat er immers alleen voor. Verder dient een schriftelijke vragenlijst ook een zo perfect mogelijke verwoording te kennen van de beoogde vraag. Hiervoor werd beroep gedaan op de dienst Taaladvies, daarnaast werden er verschillende versies van de vragenlijst opgesteld en herhaaldelijk verbeterd en aangevuld door de kernstuurgroep en leden van de stedenstuurgroep.

Daarnaast diende de vragenlijst zo weinig mogelijk overgangen op optionele delen te bevatten. Ook open vragen dienden vermeden te worden.

De vragenlijst bestaat uit een blad met instructies en 16 bladzijden met vragen. Ze telt volgende rubrieken:

- tevredenheid buurt & stad
- cultuur en vrije tijd
- verplaatsingsgedrag
- betrokkenheid bij het stadsbestuur
- vertrouwen in samenleving en overheid
- zorg
- wonen
- enkele vraagjes voor de statistiek
- opmerkingenveld

De rubriek “belangrijke informatie vooraf” is van cruciaal belang voor de kwaliteit van de in te vullen vragenlijst. Via een voorbeeld werd elke vorm van antwoordcategorie die in de vragenlijst voorkomt gesimuleerd.

4.3. Proefenquête

Een nadeel van de postenquête is dat de mogelijkheid bestaat dat de respondent de vragen niet begrijpt en fouten maakt bij het invullen van de vragenlijst.

Om dit nadeel te ondervangen en te minimaliseren, dient heel wat aandacht uit te gaan naar de duidelijkheid en verstaanbaarheid van de vraagstellingen enerzijds, en naar de vormgeving, lay-out van de vragenlijst anderzijds.

Alvorens te starten met de eigenlijke bevraging werd een proefenquête georganiseerd.

Vragen die in de testfase aan bod kwamen:

1. In hoeverre zijn de vragen/antwoordcategorieën duidelijk opgesteld?
2. Is de formulering niet te moeilijk voor mensen die niet met de materie vertrouwd zijn?
3. Zijn de doorverwijzingen in de vragenlijst accuraat en duidelijk?
4. Wordt de lay-out van de vragenlijst goed bevonden?
5. Is de vragenlijst niet te lang (timing)?

Om de toegankelijkheid, verstaanbaarheid en eenduidigheid, zinconstructie en gebruikte woordenschat in de vraagstellingen na te gaan, werd de vragenlijst aan gemiddeld 15 personen per stad voorgelegd. Drie steden (Mechelen, Antwerpen & Gent) stelden zich vrijwillig kandidaat en zorgden voor een testpubliek. Nadruk hierbij ligt op de verscheidenheid van proefpersonen naar leeftijd, geslacht en opleiding.

Elk groepje van 5 testpersonen werd begeleid door een moderator en een secretaris. De vragenlijst werd door de respondenten zelfstandig ingevuld. Daarna werden enkele bijkomende vragen gesteld over de invulinstructies, de duur van het invullen, de aard van de vragen, de lay-out, enz. Tot slot vond een algemene groepsdiscussie plaats met nadruk op de inhoud van de vragenlijst.

De verwerking van de resultaten van de proefenquête heeft nuttige informatie opgeleverd die leidde tot een verbetering van de inhoud en vormgeving van de vragenlijst. Op basis van commentaren van respondenten zijn taalkundige aanpassingen doorgevoerd. De formulering van sommige vragen is licht gewijzigd en verduidelijkt. Ook het woordgebruik werd in sommige vragen vereenvoudigd.

De meeste commentaren hadden echter betrekking op de inhoud van sommige vragen. Niet zelden werd de vraagstelling getoetst met het gewenste meetresultaat. Niettegenstaande deze nuttige opmerkingen, was het niet mogelijk om grotere veranderingen aan de vragenlijst door te voeren met het oog op relatieve vergelijkbaarheid met vorige edities. De testpersonen werden voor hun vrijwillige medewerking beloond met een boekenbon ter waarde van 15 euro.

4.4. Teleform software

Bij schriftelijke vragenlijsten van grote omvang is handmatige input te kostbaar.

De schriftelijke vragenlijst in Wordversie, werd omgezet met behulp van de Teleform software.

TeleForm software is een informatie-invoeroplossing die documenten in de vorm van papier, verwerkt door middel van scanning. De software bestaat uit verschillende onderdelen.

TeleForm Form Designer is een robuuste ontwerptoepassing, die toelaat de Wordvragenlijst te implementeren in een nieuw Teleformformulier.

Elk Teleformformulier wordt gekenmerkt door vier positieblokken op de uiteinden van elk blad. De formulieren worden in een scanner met behulp van de Teleform scanstationmodule optisch ingelezen. De formulerverwerkingsfuncties zijn opgebouwd rond een herkenningsstelsel. In de Teleform reader module worden deze gegevens verder verwerkt.

De geautomatiseerde gegevensvalidatie en verificatie van de resultaten gebeurt met behulp van de Teleformverificatiemodule.

Op basis van het codeboek werden alle variabelen benoemd en hun eigenschappen (lengte, type, bereik...) gespecificeerd. Alle antwoorden werden reeds gelabeld.

Daarnaast werden ook hier reeds kwaliteitsinvoercontroles ingebouwd, zodat de verificatie nauwgezet kan gebeuren. Zo kon er bijvoorbeeld voor een bepaald type vraag maar maximaal één antwoord worden ingelezen. De vragenlijsten werden bij aankomst optisch ingelezen, verwerkt en gecontroleerd. De antwoorden van de respondenten werden op deze manier rechtstreeks ingelezen in een SPSS-bestand. Dit SPSS-databestand kon rechtstreeks gebruikt worden voor data-analyse.

5. Steekproef

5.1. Steekproefgrootte

De survey betreft een tweejaarlijks onderzoek bij een representatief staal van de inwoners van de 13 centrumsteden ouder dan 15 jaar. Bedoeling is om zoals in voorgaande edities minstens 7825 effectieve enquêtes te realiseren zodat zowel analyses voor de 13 centrumsteden samen, als voor de 13 centrumsteden afzonderlijk mogelijk zijn. Daarnaast werden Antwerpen en Turnhout oversampled om uitspraken op respectievelijk district en wijkniveau mogelijk te maken. De te realiseren steekproefomvang bedraagt 7825 eenheden voor de 13 steden samen, 2500 extra eenheden voor de stad Antwerpen en 1250 extra eenheden voor de stad Turnhout. Rekening houdend met een realistisch responspercentage tussen 40 en 50% wordt de initieel uit te zetten steekproef begroot op 31650 eenheden.

Tabel 2 Steekproefgrootte

	Vereist aantal	Uitgezette steekproef
Aalst	550	1500
Antwerpen	3500	9700
Brugge	650	1750
Genk	500	1350
Gent	850	2300
Hasselt	525	1450
Kortrijk	550	1500
Leuven	600	1649
Mechelen	550	1500
Oostende	525	1450
Roeselare	500	1350
Sint-Niklaas	525	1450
Turnhout	1750	4700
Eindtotaal	11575	31649

5.2. Steekproefopzet & steekproeftrekking

Jan Pickery, expert in surveyonderzoek, stond in voor het steekproefdesign en de steekproeftrekking in de steden.

De survey van de Stadsmonitor werd enerzijds op stedelijk niveau uitgevoerd. Daarnaast werden voor Antwerpen en Turnhout extra bevestigingen uitgevoerd zodat uitspraken mogelijk zijn op district- en wijkniveau. Hiervoor werden aparte steekproeven getrokken.

Het trekken van de steekproef gebeurde volgens 2 principes: expliciete en impliciete stratificatie. Een gestratificeerde steekproef helpt het toeval een beetje.

Men deelt de populatie vooraf in in een aantal groepen en neemt dan een steekproef uit elke groep. De expliciete stratificatie gebeurde proportioneel voor de 11 centrumsteden, voor Antwerpen en Turnhout gebeurde de expliciete stratificatie disproportioneel.

Als een stad bepaalde wijken wil vergelijken (en daarvoor eventueel de steekproefgrootte wil optrekken), levert een vergelijkbare steekproefomvang per wijk het meest performante steekproefdesign op, ook al verschillen de wijken sterk in omvang. In het voorbeeldje hieronder is dat de "ideale" steekproefgrootte. "Ideaal" betekent hier de beste optie, gegeven de doelstelling om wijken te vergelijken.

Eenvoudig voorbeeld van 2 wijken A en B, totale steekproefomvang voor de stad 500.

	Aantal inwoners	Ideale steekproefgrootte
Wijk A	40.000	250
Wijk B	10.000	250

Om deze opdeling per wijk te bekomen, gebruik je expliciete stratificatie.

De impliciete stratificatie gebeurde volgens nationaliteit, geslacht en leeftijd.

Je ordent je populatielijst volgens de relevante kenmerken en trekt dan systematisch. Concreet bevat je lijst eerst alle mannen van jong naar oud en dan alle vrouwen ook van jong naar oud. Dan bepaal je de "sprong" die je bij de steekproeftrekking moet nemen; die sprong is gelijk aan de steekproeffractie. Stel, je wil in een gemeente van 50.000 mensen, 500 interviews afnemen, dan is de sprong gelijk aan 100. Dan trek je één toevalsgetal (t) tussen 1 en 100. Je steekproef bevat dan de elementen t, 100+t, 200+t.

De getrokken steekproef weerspiegelt perfect de populatie in elke centrumstad voor de kenmerken nationaliteit, leeftijd en geslacht. Dit betekent dat elke inwoner uit de centrumsteden, mogelijk in aanmerking komt voor de bevestiging.

Dit is een eerste voorwaarde om representativiteit van de respons na te streven.

In overleg met het centraal bestuur in de steden werd de steekproef getrokken op basis van het bevolkingsregister van de centrumsteden.

6. Veldwerk

6.1. De planning

De voorbereiding van de survey startte reeds in juni 2007.

Het was een bewuste keuze zoveel mogelijk in eigen beheer te realiseren, om een zo kwalitatief mogelijk eindresultaat te garanderen.

Enkel het drukken en het verzenden van de vragenlijst werd uitbesteed.

De opdracht "Drukken en verzenden postenquête in het kader van de actualisering 2008 van de Stadsmonitor" werd toegewezen aan Magelaan cvba.

6.2. Accessopvolgsysteem

Tijdens het veldwerk werd gebruik gemaakt van een administratief opvolgsysteem in Access. Dit systeem werd in eerste instantie opgezet met het oog op een efficiënt verloop van de vier zendingen. Essentieel daarbij is een eenduidige identificatie van de vragenlijsten die binnen komen. Aan de potentiële respondenten werd dan ook een uniek nummer toegekend dat toegevoegd werd in het opvolgsysteem. Dit nummer werd door het mailingbedrijf op bladzijde één van de vragenlijst geplaatst. Eenmaal een vragenlijst terugkeerde, werd dit nummer gebruikt om de persoon terug te vinden in het Accesdatabestand. Zo werd bepaald welke respondenten bij de rappelzending opnieuw aangeschreven moesten worden.

Ook werd bij terugkeer van een vragenlijst de kwaliteit en de status van de vragenlijst ingevoerd. Dit bestand vormde ook de basis voor het versturen van de geschenkbonnen.

Een laatste veld opmerkingen biedt de mogelijkheid om alle opmerkingen afkomstig van de respondent te noteren.

Twee tijdelijke medewerkers werden aangetrokken om het veldwerk te begeleiden.

Hun taak bestond erin de teruggekeerde vragenlijsten te registreren in het opvolgsysteem en in een volgende fase de ingevulde vragenlijsten te verwerken met de Teleformssoftware (inscannen en verifiëren).

Daarnaast werden in de maand juli 2 jobstudenten aangetrokken om de opmerkingen van de respondenten te coderen en te categoriseren in het Accesdatabestand.

6.3. De verzendingen

De directe benadering van de respondent verloopt via 4 communicatiemomenten. De startdatum was dinsdag 6 mei 2008. Het eerste herinnerings- of bedankingskaartje volgde op woensdag 14 mei, de rappelzending op woensdag 11 juni en tot slot een tweede herinnerings- of bedankingskaartje op woensdag 18 juni.

De eerste zending bestond uit een vragenlijst, een begeleidend schrijven, een gepersonaliseerde verzendenveloppe en een antwoordenvveloppe (port betaald). In de eerste zending werden 31.649 personen aangeschreven in de 13 centrumsteden.

Een week later werd een herinnerings- of bedankingskaartje gezonden naar alle in zending 1 aangeschreven personen.

Op donderdag 29 mei werd op basis van het opvolgsysteem een bestand met adresgegevens voor zending 3 doorgegeven aan het mailingbedrijf.

In zending 3 werden enkel de respondenten aangeschreven die nog niet geantwoord hadden, respectievelijk 20.081 personen. In de laatste zending kregen zij nogmaals een herinnerings- of bedankingskaartje in de bus.

6.4. Verloop van het veldwerk

6.4.1. Bruto versus nettorespons

Op 17 juli 2008 bedroeg de brutorespons 16.085 eenheden. De brutorespons omvat hier elke vorm van respons op de vragenlijst; hierin zit ook de uitval alsook de vragenlijsten ingevuld door verkeerde personen begrepen. De nettorespons bedroeg op 17 juli 2008 15.195 eenheden. Dit betekent dat er onder de teruggekeerde vragenlijsten een 5% uitval is geregistreerd.

In de eerste zending werden 31.649 personen aangeschreven.

Deze zending is op dinsdag 6 mei verstuurd en wellicht op donderdag 8 mei bij de meeste respondenten in de bus gevallen.

Op vrijdag 9 mei kwamen de eerste vragenlijsten op de Studiedienst aan.

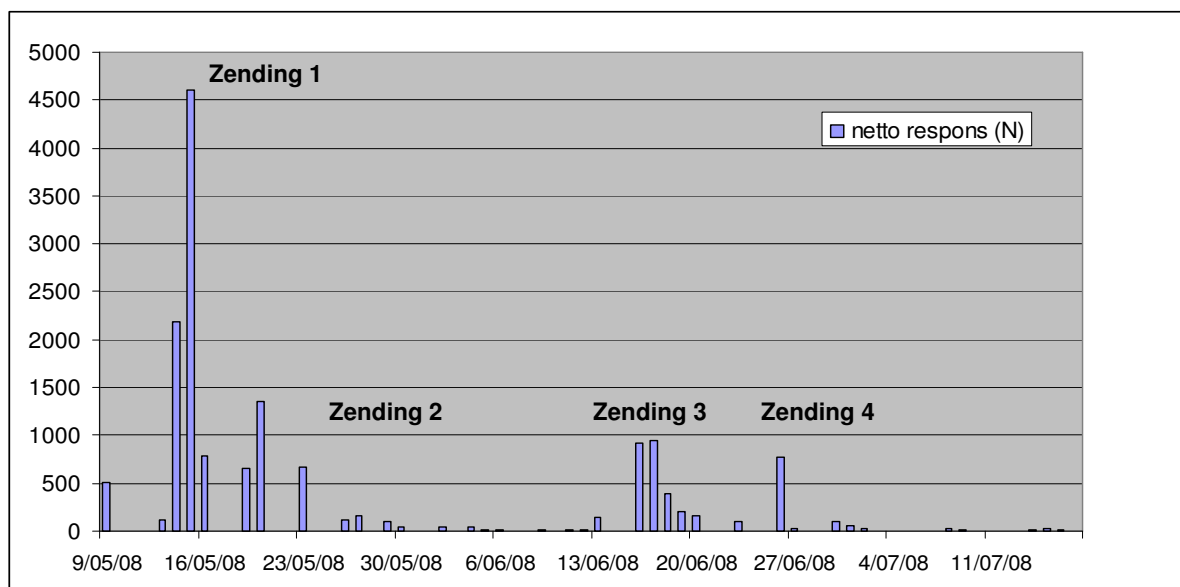
De echte piek van binnenkomende vragenlijsten deed zich voor op donderdag 15 mei met 4604 bruikbare vragenlijsten.

Uit het verloop van de responsaantallen was wel degelijk het effect per zending af te leiden. Rekening houdend met een week doorwerking per zending viel de nettorespons van zending 1 na een week op 26%. Een zeer goed resultaat op basis van één zending. Het effect van het

eerste herinnerings-/bedankingskaartje was merkbaar in de week van 19 mei, met een piek op 20 mei.

De verdere doorwerking van zending 1 en zending 2 levert een cumulatieve nettorespons op van 36%. De derde zending leverde op 16 en 17 juni een piek op van 1800 eenheden. Zending 3 zorgde voor een bijkomende nettorespons van minstens 8%. Zending 4 tot slot zorgde voor een laatste piek op woensdag 26 juni. Op 17 juli bedroeg de cumulatieve nettorespons 48%. Bijna één op twee aangeschreven respondenten heeft aldus de vragenlijst ingevuld en teruggestuurd.

Figuur 1 Nettorespons per zending

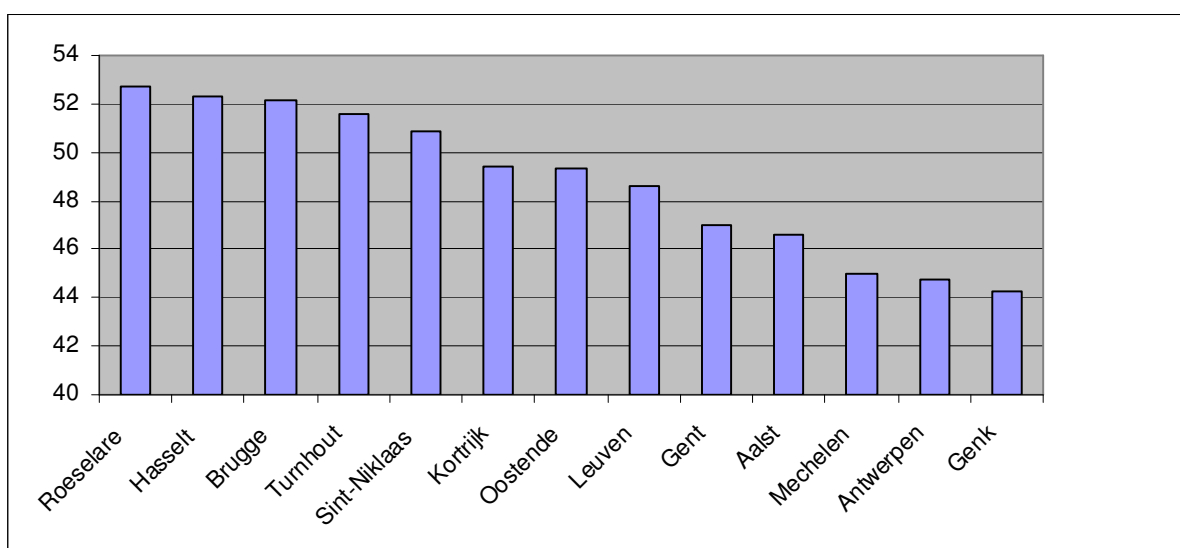


6.4.2. Nettorespons per stad

De nettoresponsgraad tussen de steden fluctueert tussen 45% en 53%.

Figuur 2 geeft een overzicht van de nettoresponsgraad per stad.

Figuur 2 Nettoresponsgraad per stad



6.4.3. Geschenkbond

Als blijk van waardering voor de medewerking aan de bevraging ontvingen 10.000 respondenten, die een ingevulde vragenlijst terugstuurden, een geschenkbond van 6 euro. De eerste week van juli kregen deze gelukkigen een bedankingskaartje en geschenkbond toegestuurd.

6.4.4. De Vlaamse Infolijn

Respondenten met bijkomende vragen konden terecht op het gratis nummer van de Vlaamse Infolijn.

In samenwerking met de Vlaamse Infolijn werd een script uitgeschreven bestaande uit een Frequently Asked Question(s)-lijst.

In totaal kreeg de Vlaamse Infolijn 222 oproepen te verwerken. 42% van de oproepen vond plaats in mei. 53% van de oproepen vond in juni plaats en 5% van de oproepen in juli.

De meeste vragen konden met behulp van het script worden beantwoord. Overige vragen werden in escalatie gebracht en eveneens beantwoord.

6.4.5. Kostenplaatje

Onderstaande tabel geeft de eenheidsprijs per gerealiseerde vragenlijst mee.

Let wel, de personeelskost heeft enkel betrekking op extra ingezet personeel en bevat dus niet de personeelskost van de vaste personeelsleden, die betrokken waren bij dit project.

Tabel 3 Kostenplaatje survey “Thuis in de stad 2008”

Zend- & portkosten	50.610,80 €
Terugstuurenveloppe	16.740,00 €
Druk & handling	58.373,00 €
Cadeaubons	60.329,00 €
Personeelskost	33.121,00 €
Infrastructuur	18.000,00 €
Totale kostprijs	237.173,80 €
Kostprijs per bruikbare vragenlijst	15,60 €

6.5. Kwaliteit van de respons op basis van Accesopvolgsysteem

De invulqualiteit van de vragenlijsten werd getoetst. Zo werden vragenlijsten geëlimineerd die werden ingevuld door de verkeerde persoon, of bij een te groot item non-respons. Het criterium dat hierbij werd gehanteerd was dat maximaal 10 vragen niet-ingevuld mochten zijn. Drie kwart van de vragenlijsten werden zo goed als volledig ingevuld; dit betekent dat maximaal 5 vragen niet werden ingevuld. 3.5% van de vragenlijsten werden ingevuld door de verkeerde persoon en dus niet weerhouden.

7. Evaluatie van de respons

7.1. Non-respons, naar geslacht en leeftijd

Meer mannen dan vrouwen reageerden in het geheel niet op onze vraag tot medewerking. Wanneer de verdeling naar leeftijdsgroepen wordt vergeleken, worden beperkte afwijkingen in non-respons vastgesteld.

Tabel 4 Non-respons naar geslacht en leeftijd

	Vrouwen		Mannen	
	Respons	Non-respons	Respons	Non-respons
15-24 jaar	45%	55%	39%	61%
25-34 jaar	45%	55%	36%	64%
35-44 jaar	52%	48%	44%	56%
45-54 jaar	55%	45%	52%	48%
55-64 jaar	62%	38%	59%	41%
>65 jaar	49%	51%	60%	40%
Totaal	51%	49%	48%	52%

Zowel bij de vrouwen als bij de mannen, hebben jongeren de hoogste non-respons. De hoogste respons bij de vrouwen is te vinden in de leeftijdscategorie 55-64 jaar. Bij de mannen zijn dit vooral de 65-plussers.

7.2. Representativiteit van de gerealiseerde steekproef

De kenmerken van de gerealiseerde steekproef worden vergeleken met deze van de totale populatie. Per stad wordt nagegaan of groepen van respondenten onder of oververtegenwoordigd zijn. Deze analyse wordt uitgevoerd voor de variabele leeftijd, geslacht nationaliteit en opleidingsniveau.

7.2.1. Evaluatie van de gerealiseerde steekproef naar geslacht

Indien de vergelijking wordt gemaakt op basis van geslacht is er een significant verschil tussen de totale gerealiseerde steekproef en de populatie.

Zo zijn de mannen licht ondervertegenwoordigd en de vrouwen licht oververtegenwoordigd, telkens met respectievelijk 1.86 procentpunt.

De ondervertegenwoordiging van mannen en de oververtegenwoordiging van vrouwen doet zich in de meeste centrumsteden voor; met uitzondering van Brugge, Genk, Oostende, Roeselare en Sint-Niklaas. Deze vertekening is minder groot dan bij de telefonische bevragingen in 2004 en 2006.

Tabel 5 Representativiteit naar geslacht

	Mannen			Vrouwen		
	Steekproef N	%	Populatie(%)	Steekproef N	%	Populatie(%)
Aalst	326	46,64	48,40	373	53,36	51,60
Antwerpen	2030	46,75	49,00	2312	53,25	51,00
Brugge	442	48,41	48,00	471	51,59	52,00
Genk	288	48,16	48,90	310	51,84	51,10
Gent	498	46,07	48,70	583	53,93	51,30
Hasselt	350	46,17	48,70	408	53,83	51,30
Kortrijk	340	45,88	48,40	401	54,12	51,60
Leuven	376	46,94	49,30	425	53,06	50,70
Mechelen	308	45,63	48,40	367	54,37	51,60
Oostende	337	47,13	47,70	378	52,87	52,30
Roeselare	343	48,17	48,80	369	51,83	51,20
Sint-Niklaas	354	48,03	48,40	383	51,97	51,60
Turnhout	1125	46,43	49,10	1298	53,57	50,90
Eindtotaal	7117	46,84	48,70	8078	53,16	51,30
Totaal survey 06	3500	44,18	49	4423	55,82	51
Totaal survey 04	3475	44	48,5	4424	56	51,5

7.2.2. Evaluatie van de gerealiseerde steekproef naar leeftijd

Uit tabel 10 blijkt dat er een significant verschil bestaat tussen de verschillende leeftijdsgroepen in de gerealiseerde steekproef en de werkelijke populatie.

Er zijn minder jongeren (2,74 procentpunt), jongvolwassenen (4,19 procentpunt) en 75-plussers (1,35 procentpunt) als respondent dan in de werkelijke populatie. Voor wat de andere leeftijdscategorieën betreft, is er een lichte oververtegenwoordiging. Tussen de steden onderling zijn er lichte verschillen, maar er zijn geen echte uitschieters.

Deze afwijkingen gelden in quasi bij alle gevallen voor de 13 centrumsteden.

Wanneer de cijfers vergeleken worden met de surveygegevens voor 2004 en 2006, is een opmerkelijke verbetering in ondervertegenwoordiging van jongeren en jongvolwassenen vast te stellen, alsook een minder grote oververtegenwoordiging bij de 55-plussers.

Tabel 6 Representativiteit naar leeftijd

	15-24j			25-34j			35-44j		
	Steekproef		Populatie(%)	Steekproef		Populatie(%)	Steekproef		Populatie(%)
	N	%		N	%		N	%	
Aalst	79	11,30	13,30	88	12,59	15,20	118	16,88	18,40
Antwerpen	517	11,91	15,20	578	13,31	18,50	726	16,72	17,00
Brugge	100	10,95	13,80	106	11,61	14,40	153	16,76	16,80
Genk	81	13,55	16,80	68	11,37	16,00	108	18,06	17,90
Gent	126	11,66	15,10	189	17,48	20,50	190	17,58	16,90
Hasselt	80	10,55	13,90	112	14,78	16,40	121	15,96	16,60
Kortrijk	92	12,42	15,20	97	13,09	14,70	121	16,33	16,50
Leuven	116	14,48	16,30	155	19,35	22,90	137	17,10	16,30
Mechelen	78	11,56	15,40	108	16,00	17,60	109	16,15	17,50
Oostende	59	8,25	11,90	76	10,63	12,00	104	14,55	15,10
Roeselare	100	14,04	14,90	103	14,47	15,40	122	17,13	17,90
Sint-Niklaas	94	12,75	14,70	101	13,70	15,10	114	15,47	17,20
Turnhout	316	13,04	14,60	245	10,11	15,50	458	18,90	18,10
Totaal	1838	12,10	14,84	2026	13,33	17,52	2581	16,99	16,99
Survey 06	647	8,17	14,20	921	11,62	16,41	1342	16,94	17,22
Survey 04	603	7,60	14,20	1039	13,20	17,20	1430	18,10	17,50

	45-54j			55-64j		
	Steekproef		Populatie(%)	Steekproef		Populatie(%)
	N	%		N	%	
Aalst	153	21,89	18,00	116	16,60	13,80
Antwerpen	767	17,66	15,50	719	16,56	12,70
Brugge	161	17,63	17,40	165	18,07	14,70
Genk	136	22,74	18,20	95	15,89	12,80
Gent	168	15,54	15,50	171	15,82	12,40
Hasselt	156	20,58	18,40	128	16,89	14,30
Kortrijk	134	18,08	16,90	125	16,87	13,60
Leuven	139	17,35	15,10	102	12,73	11,00
Mechelen	116	17,19	16,60	120	17,78	12,60
Oostende	127	17,76	16,70	149	20,84	16,30
Roeselare	127	17,84	16,90	114	16,01	13,60
Sint-Niklaas	128	17,37	16,60	141	19,13	14,90
Turnhout	487	20,10	17,80	414	17,09	13,70
Totaal	2799	18,42	16,33	2559	16,84	13,21
Survey 06	1293	16,32	16,36	1500	18,93	13,29
Survey 04	1349	17,10	15,60	1333	16,90	15,60

	65-74j			75+		
	Steekproef		Populatie(%)	Steekproef		Populatie(%)
	N	%		N	%	
Aalst	86	12,30	11,50	59	8,44	9,80
Antwerpen	600	13,82	10,60	435	10,02	10,50
Brugge	141	15,44	12,10	87	9,53	10,70
Genk	72	12,04	10,90	38	6,35	7,40
Gent	134	12,40	10,10	103	9,53	9,60
Hasselt	99	13,06	11,10	62	8,18	9,40
Kortrijk	104	14,04	11,80	68	9,18	11,30
Leuven	80	9,99	8,80	72	8,99	9,70
Mechelen	82	12,15	10,20	62	9,19	10,10
Oostende	120	16,78	14,50	80	11,19	13,50
Roeselare	92	12,92	11,80	54	7,58	9,50
Sint-Niklaas	99	13,43	11,70	60	8,14	9,80
Turnhout	344	14,20	11,60	159	6,56	8,70
Totaal	2053	13,51	10,95	1339	8,81	10,16
Survey 06	nb	nb		nb	nb	
Survey04	nb	nb		nb	nb	

7.2.3. Evaluatie van de gerealiseerde steekproef naar nationaliteit

Vreemdelingen of niet-Belgen zijn ondervertegenwoordigd.
In totaal werden 754 vragenlijsten van niet-Belgen geregistreerd.

Tabel 7 Representativiteit naar nationaliteit

	Belg			Niet-Belg		
	Steekproef		Populatie(%)	Steekproef		Populatie(%)
	N	%		N	%	
Aalst	689	98,57	96,60	10	1,43	3,40
Antwerpen	4065	93,62	84,40	277	6,38	15,60
Brugge	895	98,03	96,80	18	1,97	3,20
Genk	529	88,46	84,30	69	11,54	15,70
Gent	1024	94,73	90,70	57	5,27	9,30
Hasselt	735	96,97	95,00	23	3,03	5,00
Kortrijk	716	96,63	94,50	25	3,37	5,50
Leuven	760	94,88	87,30	41	5,12	12,70
Mechelen	640	94,81	92,00	35	5,19	8,00
Oostende	694	97,06	95,10	21	2,94	4,90
Roeselare	703	98,74	97,80	9	1,26	2,20
Sint-Niklaas	721	97,83	95,80	16	2,17	4,20
Turnhout	2270	93,69	90,90	153	6,31	9,10
Eindtotaal	14441	95,04	90,24	754	4,96	9,76
Totaal survey 06	7687	97,02	93,70	236	2,97	6,3
Totaal survey 04	7687	97,02	94,20	236	2,97	5,8

7.2.4. Evaluatie van de gerealiseerde steekproef naar opleidingsniveau

Hogeropgeleiden hebben relatief meer de enquête beantwoord dan lageropgeleiden. Bovendien zijn de verschillen hier groter dan bij vorige achtergrondkenmerken. De populatiegegevens zijn afkomstig uit de socio-economische enquête van 2001.

Tabel 8 Representativiteit naar opleidingsniveau

	Kort geschoold			Midden geschoold			Hoog geschoold		
	Steekproef		Populatie(%)	Steekproef		Populatie(%)	Steekproef		Populatie(%)
	N	%		N	%		N	%	
Aalst	252	37,56	43,7	233	34,72	31,1	186	27,72	25,2
Antwerpen	1556	37,62	43,8	1462	35,35	32,3	1118	27,03	23,9
Brugge	276	31,51	41,7	308	35,16	29,4	292	33,33	28,9
Genk	225	40,18	50,4	199	35,54	29,7	136	24,29	19,9
Gent	346	33,46	42,1	320	30,95	26,8	368	35,59	31,1
Hasselt	238	32,78	39,2	231	31,82	30,1	257	35,40	30,7
Kortrijk	257	36,61	42,8	231	32,91	28,3	214	30,48	28,9
Leuven	174	22,72	32	227	29,63	25,8	365	47,65	42,2
Mechelen	229	35,45	41,1	198	30,65	32,1	219	33,90	26,8
Oostende	290	42,65	49	234	34,41	30,4	156	22,94	20,6
Roeselare	258	37,77	47,8	250	36,60	26,4	175	25,62	25,8
Sint-Niklaas	298	41,74	50,2	227	31,79	26,6	189	26,47	23,2
Turnhout	918	39,48	43,7	777	33,42	31,8	630	27,10	24,5

7.2.5. Evaluatie van de gerealiseerde steekproef naar geografische entiteit

Responsanalyse naar geografische spreiding toont dat de verdeling van de respondenten over de verschillende deelgemeenten uniform is.

Ook de spreiding over de verschillende districten in Antwerpen en de gebiedsindeling in Turnhout geeft een goede spreiding weer met uitzondering van het centrum van beide steden waar een ondervertegenwoordiging werd vastgesteld.

De gerealiseerde steekproef heeft te kampen met een vertekening door oververtegenwoordiging van bepaalde groepen en ondervertegenwoordiging van andere groepen. Om die non-responsvertekening te ondervangen, worden de data van de gerealiseerde steekproef gewogen.

7.2.6. Poststratificatie: weegcoëfficiënten

Als sommige personen (jongeren, ouderen, vrouwen, mannen,...) over- of ondervertegenwoordigd zijn in een survey als gevolg van ongelijke selectiekansen of door een variabele non-respons, kunnen de uitspraken die gebaseerd zijn op die survey vertekend zijn. Het gebruik van gewichten kan die vertekening verminderen. Ondervertegenwoordigde categorieën krijgen immers een groter gewicht bij het berekenen van percentages, gemiddelden en oververtegenwoordigde categorieën een kleiner gewicht.

Wegen zou ervoor moeten zorgen dat surveyresultaten minder vertekend zijn.

De weging die werd toegepast op de data van de survey van de Stadsmonitor doet grosso modo twee dingen. In eerste instantie werd er gewogen voor de bevolkingsaantallen van de verschillende centrumsteden, en voor Antwerpen en Turnhout ook voor de bevolkingsaantallen van respectievelijk de districten en de stadsdelen. Het resultaat van deze weging is dat gewogen percentages die berekend zijn op het hele databestand, gelden voor "alle inwoners van de 13 centrumsteden".

In tweede instantie werd er gewogen voor de gecombineerde verdeling van leeftijd en geslacht binnen elke stad of voor Antwerpen en Turnhout binnen elk district respectievelijk stadsdeel. Het resultaat is dat de gewogen data representatief zijn voor de variabelen leeftijd en geslacht.

8. Kwaliteit van de ingevulde vragenlijsten

8.1. Ontbrekende antwoorden

De kwaliteit van de ingevulde vragenlijsten was overwegend goed.

Niettegenstaande werd een item non-respons vastgesteld voor sommige vragen.

Verdere analyse wees uit dat het vastgestelde item non-respons vooral te maken heeft met een bij de schriftelijke bevestigingen gekend technisch probleem van volledig blanco bladzijden, ten gevolge van het te snel doorbladeren van de enquêtebundel bij het invullen van de vragenlijst.

Dit probleem werd vastgesteld bij de paginaparen 4 en 5, bij de items cultuur en vrije tijd; en bij de paginaparen 8 en 9 over betrokkenheid bij het stadsbestuur en bij de paginaparen 12 en 13 bij de vragen rond wonen en persoonlijke kenmerken.

Ondanks een kalkbehandeling tegen het aan elkaar kleven van pagina's en ongelijke pagina's, was dit probleem aldus in kleine mate aanwezig. Dit leverde voor deze vragen maximaal 15% missings op.

9. Tot slot

Met deze nota werd er getracht alle stappen in het onderzoeksproces van de survey “Thuis in de stad 2008” nauwkeurig te beschrijven en te evalueren.

Om zoveel mogelijk aspecten onder controle te houden, werd er geopteerd om zoveel mogelijk deelaspecten intern te organiseren en uit te voeren. Enkel het drukken en handelen van de vragenlijsten werd uitbesteed.

De overgang van een telefonische naar een schriftelijke bevraging werd in dit document verantwoord. De gebruikte methode van Dillman, met herhaalde en doorgedreven communicatiemomenten en een incentive, was een weloverwogen keuze met resultaat.

Bijna één op twee aangeschrevenen heeft de vragenlijst ingevuld. De responsgraad is aldus een succes. De lay-out van de vragenlijst was hierin ook bijzonder belangrijk. De vragenlijst moest in één oogopslag aanspreken en de respondent motiveren om de vragenlijst in te vullen.

De herhaalde testfasen, waren dan ook een noodzakelijke fase in dit onderzoek.

Een eerste belangrijk aandachtspunt voor de toekomst blijkt evenwel het (gekend) technisch probleem van volledig blanco bladzijden bij de teruggestuurde vragenlijsten.

Niettegenstaande een kalkbehandeling en ongelijke breedtes van de pagina's in de vragenlijst, bleek uit frequentieanalyse dat drie parenpagina's bij sommige vragenlijsten aan elkaar kleefden. Hierdoor worden gemiddeld 10% “missings” veroorzaakt.

Het is bijzonder jammer dat dit technisch probleem zich voordeed. In de toekomst dient hier dan ook een oplossing voor geboden te worden.

Een volgend aandachtspunt betreft de vragenmodules. De vragenlijst van de survey Stadsmonitor 2004 en 2006 diende als basisdocument voor deze bevraging. Unaniem werd er beslist om zoveel mogelijk modules aan te houden, om continuïteit te garanderen.

Verscheidende respondenten uit de testfasen van dit onderzoek gaven verschillende inhoudelijke bemerkingen bij bepaalde vraagmodules. Nieuwe thema's en vraagmodules werden voorgesteld. Een beperkt aantal modules werd opgenomen in deze bevraging.

De survey dient enkel om de veertig geselecteerde indicatoren van data te voorzien en behelst daarom niet noodzakelijk alle beleidsthema's.

Met de overgang naar een schriftelijke bevraging ging er veel aandacht uit naar woordgebruik en taalconsistentie van vragen en antwoordcategorieën. Het was evenwel niet mogelijk om inhoudelijke aspecten aan te passen aan reeds bestaande modules. Een evaluatie van de inhoud van de vragenlijst dringt zich dan ook op. Vraagmodules rond een bepaald thema kunnen in een evolutieve stedelijke context minder prioritair zijn. Andere thema's die minder prominent zijn terug te vinden in bepaalde vraagmodules kunnen worden toegevoegd en verder uitgebreid.

Bijzondere aandacht is uitgegaan naar het trekken van de steekproef.

Dankzij een goede samenwerking met de centrumsteden was het mogelijk de steekproef te trekken op basis van het bevolkingsregister. Deze steekproeftrekking vond zo kort mogelijk plaats bij zending 1, zodat de gegevens zo up to date mogelijk waren.

Dergelijke omstandigheden zijn ideaal, dergelijke steekproeftrekking is dan ook voor herhaling vatbaar.

De keuze om het veldwerk intern op te volgen was eveneens een bewuste keuze.

Eens een vragenlijst terugkeerde, werd dit geregistreerd in een opvolgsysteem. Hier gebeurden ook de eerste kwaliteitscontroles. Indien de vragenlijst voldeed aan de kwaliteitsvereisten, werd de vragenlijst voorbereid voor optische inlezing.

De verwerking van de vragenlijsten met optische inlezing en automatische SPSS-data-uitvoer is bijzonder vlot verlopen.

De kwaliteitscontroles waren bij het invoeren van de data bijzonder groot. De ingelezen vragenlijsten werden opgesteld met behulp van een gesofisticeerd softwareprogramma, dat toeliet een strikt codeboek achter de vragenlijst mee te programmeren.

De vragenlijstverificatie na optische inlezing was via voorprogrammatie eveneens onderhevig aan kwaliteitscontroles. Op die manier werd met een minimale inspanning een maximaal

resultaat verkregen. Een “gekuist” SPSS-databestand, bevat voor elke respondent de reeds gecodeerde vragen met bijhorende labels. Het databestand is aldus na verwerking van de vragenlijst met de software, klaar voor verdere analyses.

Dergelijk grootschalig onderzoek vraagt een strikte organisatie, timing en fasering van de verschillende deelaspecten. Dergelijke onderzoeken zijn bijzonder tijdsintensief, maar het resultaat is de moeite waard. Een kwalitatief sterke dataset, klaar voor analyse.

Bibliografie

- Ayidiya, S.A. & McClendon, M.J. (1990) *Response effects in mail surveys*. Public opinion quarterly. Vol. 54, 229-247, 18p.
- Beulens, K. (2004) *Evaluatie van een mixed mode survey design*. Unpublished Master Thesis. Leuven: Departement Sociologie, Katholieke Universiteit Leuven.
- Billiet, J. & Waage, H. (2003) *Een samenleving onderzocht. Methoden en technieken van sociaal wetenschappelijk onderzoek*. Antwerpen: De Boeck, 390p.
- Bishop, G. F., Hippler H. J., Schwarz N. Strack F. (1988) *A comparison of response effects in self-administered and telephone surveys*. 19p. in Groves R. M., Biemer P. P., Lyberg L. E., Massey J. T., W. L. Nicholls, Waksberg, J. (Eds.) *Telephone Survey Methodology*. New York: John Wiley & Sons.
- Block, T. (2004) *Survey Stadsmonitor: steekproef en respons*. Centrum voor Duurzame Ontwikkeling, 14p.
- Brambilla, D. J., & McKinlay, S. M. (1987) *A comparison of responses to mailed questionnaires and telephone interviews in a mixed mode health survey*. American Journal of Epidemiology, 126 (5), 9p.
- Bourdeaud'hui, R., Vanderhaege S (2007) *Vlaamse Werkbaarheidsmonitor zelfstandige ondernemers 2007. Indicatoren voor de kwaliteit van de arbeid op de Vlaamse arbeidsmarkt*. Brussel, 74p.
- De Leeuw, E. D. (1992) *Data Quality in Mail, Telephone and Face to Face Surveys*. Unpublished, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Dillman, D.A. (1978) *Mail and Telephone surveys. The total design method*. New York, John Wiley and Sons, 325p.
- Dillman, D. A., Christian L. M. (2005) *Survey Mode as a Source of Instability in Responses across surveys*. Sage publications, 22p.
- Dillman, D.A., Sangster, R. L., Tarnai, J., Rockwood, T.H. (1996) *Understanding Differences in People's Answers to Telephone and Mail Surveys*. New Directions for Evaluation. No 70, 16p.
- De Waele, M., Heerweegh, D. & Loosveldt, G. (2006) *Analyse van het Coverage Probleem in een Telefonische Survey. Eerste rapport in het kader van het Agora-project Notesumo*. Leuven: Centrum Sociologisch Onderzoek, Katholieke Universiteit Leuven.
- Edwards, P. (2002) *Increasing response rates to postal questionnaires: systematic review*. British journal of Medicine, 324, 1183-5.
- Elchardus, M. (2001) *Project: het draagvlak van de solidariteit TOR/DS2001 Deelrapport 1: technisch verslag van opzet en verloop van de dataverzameling*, 64p.
- Fowler, F.J., Gallagher, P.M., Nederend, S. 1999. *Comparing Telephone and Mail Responses to the CAHPS Survey Instrument*. Medical Care 37 (3,Supplement), 10p.
- Heyerick, A., Block T. (2006) *Survey Stadsmonitor: steekproef en respons*. Centrum voor Duurzame Ontwikkeling, 19p.
- Holbrook, A., Green, M., & Krosnick, J. (2003) *Telephone versus Face-to-Face Interviewing of National Probability Samples with Long Questionnaires: Comparisons of Respondent Satisficing and Social Desirability Response Bias*. Public Opinion Quarterly. No 67, 79-125, 46p.

Linsky, Arnold, S. (1975) Stimulating *responses to mailed questionnaires: a review*. *Public Opinion Quarterly*, Vol. 39 No 1, 82-102, 20p.

Krosnick, J. A (1999). *Survey Research Annual Review of Psychology*; Vol. 50 No 1, 537-67, 31p.

Mangione, Thomas W.; Hingson, Ralph; Barrett, Jane (1982) *Sociological Methods & Research*, Vol. 10 No 3, 10p.

Mangione, T.W. (1995) *Mail surveys: improving the quality*. Thousand Oaks: Sage.

Segers, J. (1999) *Methoden voor de maatschappijwetenschappen*. Konink. Van Gorcum b.v, 470p.

Tourangeau, Roger, Rips, Lance J., Rasinski, Kenneth A. (2000) *The Psychology Of Survey Response*, Cambridge University Press.

Welslau, S. ; Corijn, M. (2004) *Postenquête: Bevolking en beleid in Vlaanderen. Verslag over het veldwerk en de (non-)respons*. Brussel. MVG Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie, 47p.

Bijlagen

BIJLAGE 1: Besluitenverslag SSG 27 juni 2007

BIJLAGE 2: Besluitenverslag SSG 10 oktober 2007

BIJLAGE 2: PowerPoint Stadsmonitor survey 2008

BIJLAGE 2b: Besluitenverslag SSG 7 november 2007

BIJLAGE 3: Toelating steekproeftrekking steden

BIJLAGE 4: Vragenlijst survey "Thuis in de stad 2008"

BIJLAGE 5: Introductiebrief

BIJLAGE 6: Herinneringskaartje (Bedankingskaartje)

**PBO-PROJECT : STADSMONITOR VOOR LEEFBARE EN DUURZAME STEDEN:
ACTUALISATIE, VERDERE UITWERKING EN OPVOLGING 2006**

STEDENSTUURGROEPVERGADERING 27 juni 2007 - BRUSSEL

VERSLAG

Aanwezig:

Stijn Vermassen (Aalst), Reinhard Stoop (Antwerpen, dienst sociale planning), Stijn Valgaeren (Antwerpen, kabinet stadssecretaris), Annick Schoups (Antwerpen), Bart Janssens (Antwerpen, kabinetsadviseur), Maarten Hillewaert (Brugge), Noora Paruys (Genk, dienst beleidsplanning), Nico Haelterman (bedrijfscoördinator stad Genk), Els Verhasselt (Gent, dienst informatietechnologie en GIS), Bart Verhaeghe (Kortrijk, burger&welzijn – cel data&planning), Kurt Peeters (Leuven, stedenfonds), Ray Dewever (Mechelen, coördinator sociale vernieuwing), Sofie Vanaudenhove (Sint-Niklaas leefbaarheid), Jo Van Assche (CDO), Luk Bral (Studiedienst Vlaamse Regering), Wim Vanderbeken (Idea Consult), Rob Delobel (Idea Consult), Ann Vanderhasselt (voorzitster stedenstuurgroep - Team Stedenbeleid), Marc Vanderbiesen (Team Stedenbeleid, verslag)

Verontschuldigd/afwezig:

Marleen Van Ouytsel (kabinet Marino Keulen, raadgever Stedenbeleid), Rebecca Vandevoorde (Aalst, coördinator stedenbeleid), Reginald Vanhecke (adj stadssecretaris Aalst), schepen Stylemans (Aalst), Roeland Gielen (strategisch coördinator Antwerpen), Roel Verhaert (stadssecretaris Antwerpen), Guy Lauwers, (Antwerpen, schepen), Jorn Verbeeck, (Antwerpen, kabinetssecretaris), Patrick Janssens (burgemeester Antwerpen), (Patrick Moenaert, (Brugge, burgemeester), Eric Van Hove, (Brugge, stedenfondskoördinator), Wim Dries, (Genk, schepen beleidsplanning), Lutgart Vints, (Genk, data-analyst dienst beleidsplanning), Dirk Temmerman (Gent, coördinator stedenbeleid), Daniel Termont, (Gent, burgemeester), Patrick Boes, (Gent, schepen), Marc Verachtert (Hasselt, communicatierambtenaar), Lieve Pollet, (Hasselt, schepen cultuur, onderwijs), Lieven Lybeer, (Kortrijk, Schepen van personeel en jeugd), Geert Hillaert, (Kortrijk, stadssecretaris), Patricia Ghekiere, (Kortrijk, stedenfondskoördinator), Patricia Schoolmeesters (Leuven), Jaak Brepoels, (Leuven, schepen), Louis Tobback, (Leuven, burgemeester), Gust Vriens, (Leuven, stadssecretaris), Bart Somers, (Mechelen, burgemeester), Ingrid Van Laer (Mechelen, adviseur organisatie), Bart Bronders, (Oostende, schepen), Johan Vandenabeele, (Oostende, stadssecretaris), Martine Landuyt (Oostende, hoofd dienst kabinet stadssecretaris), Piet Ternest, (Roeselare, integrale kwaliteitszorgcoördinator), Bart Marichal (Roeselare, sectiehoofd burger en welzijn), Peter De Rop (Sint-Niklaas, stakeholder ondernemen), Urbain Vercauteren, (Sint-Niklaas, schepen), Hilde Reynvoet, (Sint-Niklaas, huisvestingsambtenaar), Veerle Claes (Turnhout, GIS-coördinator), Marcel Hendrickx, (Turnhout, burgemeester), Jef Konings, (Turnhout, directeur sector stedelijke ontwikkeling), Staf Lauwerysen, (Turnhout, stadssecretaris), Hilde Schelfaut (Studiedienst Vlaamse Regering), Erik Paredis, (CDO), Thomas Block, (CDO) Dafne Reymen (Idea Consult).

Agenda

1. Goedkeuring en opvolging verslag dd. 25 april 2007
2. Ondernemen in de stad: bespreken van de kernindicatoren
3. Aanpak van de thematische sessies stadsmonitor
4. Survey stadsmonitor 2008
5. Agenda volgende stedenstuurgroep van woensdag 19 september 2007
6. Varia

Als bijlage vindt u: Het tussentijds rapport juni 2007 indicatoren

1. Goedkeuring en opvolging verslag dd. 25 april 2007

Het verslag wordt goedgekeurd.

2. Ondernemen in de stad: bespreken van de kernindicatoren

Om tot een relevante en beheersbare set van indicatoren te komen, clustert Idea Consult de 14 bouwstenen van de visiematrix rond een beperkt aantal thema's. Voor de bepaling van deze thema's grijpen ze terug naar het analysekader rond 'ondernemen in de stad' dat ze in fase 1 hebben ontwikkeld.

De drie thema's zijn:

- Ondernemingsstructuur en dynamiek
- Menselijk kapitaal
- Kwaliteit van de plaats

Voortbouwend op deze 3 thema's rond 'ondernemen in de stad' stellen ze voor om de bouwstenen in de visiematrix als opstap voor de indicatorenidentificatie te ordenen rond volgende **3 clusters**:

- Cluster 1: een gezond ondernemingsweefsel
- Cluster 2: talent aan het werk
- Cluster 3: een aantrekkelijke plaats om te ondernemen

Als opstap voor deze indicatorensselectie hebben ze in eerste instantie een set van maatstaven opgemaakt, op basis waarvan indicatoren ter meting van de visie kunnen worden uitgewerkt. Deze **maatstaven** zijn gerapporteerd als tussenstap met als doel om de relevantie van de gekozen indicatoren te verhogen.

Aan de maatstaven zijn vervolgens **indicatoren** gekoppeld, waarbij ze zich laten leiden hebben door **3 principes**, zijnde:

- de **relevantie**, of de mate waarin de indicator een goede proxy is voor de meting van de maatstaf, en dus ook voor de bouwstenen in de visiematrix;
- de **meetbaarheid**, of de mate waarin de indicator op niveau van elk van de 13 centrumsteden op een structurele manier kan gemeten worden, hetzij op basis van beschikbare data, hetzij via nieuwe dataverzameling.
- De **interpreteerbaarheid**

Vervolgens hebben ze een lijst van **kernindicatoren** samengesteld, die het best 'ondernemen in een leefbare stad in Vlaanderen' meten.

Hierna volgt de bondige commentaar voor bijsturing/aanpassing tijdens het overlopen van de voorgestelde kernindicatoren:

Cluster 1: een gezond ondernemingsweefsel

Indicator 1 Netto-aangroei ondernemingen:

Verfijning in 2 subindicatoren, die beter interpreteerbaar zijn: vervangingsgraad en migratie.

Indicator 2 Overlevingsgraad startende bedrijven:

Keuze van 5 i.p.v. 3 jaar na startdatum nog actieve starters

Er is een samenwerking tussen Vlaamse Studiedienst en de Vlaamse Kruispuntbank

Ondernemingen (geen extra kosten)

Indicator 3 Economische specialisatie :

NACE 2 is de niveaumeting.

Toevoeging bij top 3 ook top 5

Bij meetbaarheid : reeksen van 10 jaar (decennium)

In de noemer wordt geen publieke sector opgenomen omwille van het robuuster karakter van de publieke sector.

Indicator 4 : Groeikracht van het ondernemingsweefsel

Indicator 5 : Kennis en creativiteit

Vraag om ook de zelfstandigen en de kunstenaars op te nemen.

Naast proxy-indicator: mate van creativiteit is in alle sectoren aanwezig, maar dit is moeilijk te meten.

Naast werkgelegenheid ook het aantal ondernemingen opnemen.

Indicator 6 : Economische concentratie in steden

Regio-afbakening terugkoppelen met de steden. De werkgelegenheidsgraad bepaalt de perimeter

Indicator 7 : Mate waarin ondernemingen een maatschappelijk engagement nemen

Deze indicator is relevant, maar moeilijk meetbaar.

Voorstel: toekomst wel meetbaar Platform voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen – MVO.

Cluster 2: talent aan het werk

Indicator 8 Netto-jobcreatie

Evolutie publieke sector en privé sector opnemen.

Indicator 9 Dynamiek van de jobcreatie

Qua kwaliteit minder robuuste indicator.

De beperktheid van de bron is dat dit gebeurt op basis van de hoofdzetel.

Voor sectoriële verschillen is een bijkomende analyse noodzakelijk.

Indicator 10 Vervullingsgraad vacatures

Indicator 11 Lerende ondernemingen

Wat wordt gemeten? Verplichte opleidingen resulteren hier niet onder vb. veiligheid

Alternatieven: i.p.v. ondernemingen ook aantal werknemers en opleidingskosten (budget voor opleidingen) opnemen

Opleidingskosten in verhouding tot de totale kosten van de werknemer

Uren opleiding in verhouding tot totaal aantal gewerkte uren

Proxy-karakter: evolutie in de tijd

Indicator 12 Interactie onderneming-onderwijs

Deelindicator: beperkte invulling

Zowel opnemen op niveau van de stad als op het niveau van de regio (perimeterverhaal)

Indicator 13 Integratie op de arbeidsmarkt

Vervangen naam indicator kansengroepen door integratie.

Inkomen is relevanter dan etniciteit.

Nationaliteit staat niet voor kansengroep.

Conclusie: Verder onderzoeken hoe deze indicator kan ingevuld worden.

Indicator 14 Flexibel werken

Cluster 3: een aantrekkelijke plaats om te ondernemen

Indicatoren (a) Aanwezigheid en werking van bedrijfsgerichte instituties in de stad, (b) Ondernemingsvriendelijk klimaat en (c) Lastendruk lokale belastingen worden niet weerhouden: procesindicatoren i.p.v. omgevingsindicatoren.

~~***Indicator Aanwezigheid en werking van bedrijfsgerichte instituties in de stad***~~

~~***Indicator Ondernemingsvriendelijk klimaat***~~

~~***Indicator Lastendruk lokale belastingen***~~

Indicator 15 Ruimteproductiviteit

Kantbemerking: gevaar: typische eigenheid van de steden ernaast te plaatsen. (morfologie)

Ook hier is de evolutie belangrijker. Abstractie van het niveau (niet interpreteerbaar)

Indicator 16 Ruimtevoorraad

Indicator 17 Eco-efficiëntie

Ook hier is de weerom de evolutie belangrijk.

Indicator 18 Bereikbaarheid

Mobiliteit van personen en goederen, woon-werkverkeer

Input naar het bedrijf, output naar de bestemming

Het verminderen van de verliesuren

Conclusie: Verder onderzoeken hoe deze indicator kan ingevuld worden.

Per indicator zal er in een volgende stap gezocht worden naar data.

3. Aanpak van de thematische sessies stadsmonitor

In de stedenstuurgroep werd beslist om een thematische sessie over 'wonen in een leefbare en duurzame Vlaamse stad' aan de centrumsteden aan te bieden. De inhoud en modaliteiten worden in overleg met de organiserende stadsbesturen bepaald. Het aanbod blijft geldig tot eind november 2007.

Diverse situaties in centrumsteden

De Vlaamse centrumsteden bevinden zich in uiteenlopende situaties in de strategievorming over het 'wonen' in functie van een leefbare stad: in sommige steden zijn al meerdere stappen gezet in een proces van strategische planning (zoals omgevingsanalyse, missiebepaling, formulering strategische doelstellingen, enz.), in andere steden is dit minder het geval. De mate waarin politici, ambtenaren of maatschappelijk actoren met de visie of de data uit de stadsmonitor aan de slag gaan kan zeer grote verschillen vertonen.

Aanbod op maat

Gelet op de specifieke toestand in elke stad wil het Vlaams stedenbeleid de thematische sessie over het 'wonen in een leefbare en duurzame Vlaamse stad' aanbieden op maat van elke stad. De meerwaarde van deze thematische sessie wordt bepaald in functie van de situatie, die zich in elke stad aftekent rond de strategievorming voor het wonen in de eigen stad. In functie van de uiteenlopende situaties in de betrokken steden variëren doel, doelpubliek, inhoud en andere modaliteiten van de thematische sessies:

- Het doel van een thematische sessie kan gaan van het bevorderen van het gebruik van de stadsmonitor als beleidsinstrument in functie van een strategische oefening over het wonen, over een retrospectieve beoordeling van de gevoerde en/of lopende strategische oefening, tot de vorming van ambtenaren over de stadsmonitor als beleidsinstrument (met aandacht voor de visie en de bijhorende databank), enz.
- Het doelpubliek wordt aangepast aan de situatie in elke stad én aan het doel van de thematische sessie zelf en kan dus variëren van een zeer selecte groep van direct betrokken vertegenwoordigers van overheidsdiensten naar een ruime aanwezigheid van maatschappelijke actoren uit de markt en het middenveld in elke stad.
- Bij het bepalen van de inhoud spelen de bekommernissen van het organiserende stadsbestuur een belangrijke rol. Daarnaast wordt ook rekening gehouden met het doel en het doelpubliek van elke thematische sessie.

Gelet op het beoogde maatwerk is het eigenaarschap van de in te richten thematische sessie zeer belangrijk. Het moet voor de aanwezigen duidelijk zijn dat het eigen stadsbestuur verantwoordelijk is voor de organisatie van de sessie. Voor vragen en opvolging omtrent de sessie moeten stedelijke actoren bij één contactpersoon terecht kunnen.

Praktische afspraken

De stadsbesturen kunnen Jo Van Assche (Universiteit Gent) contacteren om afspraken te maken over de inhoud en de modaliteiten van deze thematische sessies. Gelet op het beoogde maatwerk is het belangrijk om de sessies in onderling overleg voor te bereiden en uit te werken.

Het aanbod van het Vlaams stedenbeleid geldt tot eind november 2007. Daarom is het aangewezen om tijdig een datum voor de thematische sessie in de eigen stad te bepalen.

Contact: Jo.VanAssche@Ugent.be tel. 09/264.82.11

4. Survey stadsmonitor 2008

- **Timing survey 2008:**

de survey 2008 zal plaatsvinden in de lente van 2008.

Eind 2007 moeten de voorbereidingen afgerond zijn en begin 2008 zouden de contracten ingevuld moeten zijn.

- **methodologisch:**

Aanpassingen omwille van de betrouwbaarheid van de telefonische enquêtering dringen zich op.

Luk Bral zal samen met An Carton van de Studiedienst van de Vlaamse Regering de gebruikte methodes analyseren en in de loop van september/oktober een voorstel van aanpak voor de volgende survey op papier zetten.

Oproep: kandidaten tot medewerking vanuit de stedenstuurgroep om mee te helpen aan deze methodologische analyse.

Reinhart Stoop stelde zich tijdens de vergadering kandidaat.

- **vragenlijst:**

Het materiaal dat voor handen ligt zal kritisch bekeken worden.

Oproep: kandidaten tot medewerking vanuit de stedenstuurgroep om mee te helpen aan de kritische doorneming van de vragenlijst.

Els Verhasselt (Gent), Reinhart Stoop (Antwerpen) en Maarten Hillewaert (Brugge) stellen zich tijdens de vergadering kandidaat.

- **steekproef:**

De mogelijkheid bestaat om de steekproef voor een stad uit te breiden d.m.v. extra bevestigingen. De nettokostprijs moet gedragen worden door de stad in kwestie. De Vlaamse overheid blijft instaan voor de financiering van het aantal bevestigingen per stad, die ook in 2004 en 2006 zijn gefinancierd. Een ruwe schatting voor wat het kostenplaatje zal zijn bij uitbreiding is ongeveer 15 à 20 euro per extra enquête (kostprijs veldwerk zonder analyse). Eveneens zal bepaald moeten worden op welk niveau de vragenlijst moet gebeuren (deelgemeenteniveau/niveau van de districten).

Om alle praktische voorbereidingen vlot te laten verlopen, is gevraagd om op de volgende stedenstuurgroep van 19 september van alle steden te kunnen vernemen of bijkomende bevestigingen gewenst worden en op welk niveau.

5. Agenda volgende stedenstuurgroep van woensdag 19 september 2007

- Ondernemen in de stad: Terugkoppeling data Idea Consult
- Visiematrix: zorg en opvang
- Survey stadsmonitor 2008 samen met de extra bevestigingen

6. Varia

Er is een extra stedestuurgroep gepland op woensdag 10 oktober 2007 van 10u tot 13u.

**PBO-PROJECT : STADSMONITOR VOOR LEEFBARE EN DUURZAME STEDEN:
ACTUALISATIE, VERDERE UITWERKING EN OPVOLGING 2006**

STEDENSTUURGROEPVERGADERING 10 oktober 2007 - BRUSSEL

VERSLAG

Aanwezig:

Reinhard Stoop (Antwerpen, dienst sociale planning), Stijn Valgaeren (Antwerpen, secretariaat stadssecretaris), Stijn Verhasselt (Aalst), Maarten Hillewaert (Brugge), Noora Paruys (Genk, dienst beleidsplanning), Els Verhasselt (Gent, dienst informatietechnologie en GIS), Patrick Boes, (Gent, schepen), Marc Verachtert (Hasselt, communicatieambtenaar), Bart Verhaeghe (Kortrijk, burger&welzijn – cel data&planning), Kurt Peeters (Leuven, stedenfonds), Ingrid Van Laer (Mechelen, adviseur organisatie), Veerle Claes (Turnhout, GIS-coördinator), Jo Van Assche (CDO), Luk Bral (Studiedienst Vlaamse Regering), Hilde Schelfaut (Studiedienst Vlaamse Regering), Ann Vanderhasselt (voorzitster stedenstuurgroep - Team Stedenbeleid), Marc Vanderbiesen (Team Stedenbeleid, verslag)

Verontschuldigd/afwezig:

Marleen Van Ouytsel (kabinet Marino Keulen, raadgever Stedenbeleid), Rebecca Vandevoorde (Aalst, coördinator stedenbeleid), Reginald Vanhecke (adj stadssecretaris Aalst), schepen Bart Van Lysebeth (Aalst), Guy Lauwers, (Antwerpen, schepen), Patrick Janssens (burgemeester Antwerpen), Bart Janssens (kabinetsadviseur Antwerpen), Roeland Gielen (strategisch coördinator Antwerpen), Roel Verhaert (stadssecretaris Antwerpen), Annick Schoufs (Antwerpen), Patrick Moenaert, (Brugge, burgemeester), Eric Van Hove, (Brugge, stedenfondskoördinator), Wim Dries, (Genk, schepen beleidsplanning), Lutgart Vints, (Genk, data-analyst dienst beleidsplanning), Nico Haelterman (bedrijfscoördinator stad Genk), Dirk Temmerman (Gent, coördinator stedenbeleid), Daniel Termont, (Gent, burgemeester), Lieve Pollet, (Hasselt, schepen cultuur, onderwijs), Geert Hillaert, (Kortrijk, stadssecretaris), Patricia Ghekiere, (Kortrijk, stedenfondskoördinator), Lieven Lybeer, (Kortrijk, Schepen van personeel en jeugd), Gust Vriens, (Leuven, stadssecretaris), Jaak Brepoels (Leuven, schepen grondbeheer, huisvesting, economie), Louis Tobback (Burgemeester – Leuven), Bart Somers, (Mechelen, burgemeester), Ray Dewever (Mechelen, coördinator sociale vernieuwing), Martine Landuyt (Oostende, diensthoofd), Johan Vandenabeele (Oostende, stadssecretaris), Bart Bronders, (Oostende, schepen), Piet Ternest, (Roeselare, integrale kwaliteitszorgcoördinator), Bart Marichal (Roeselare, sectiehoofd burger en welzijn), Sofie Van Audenhove (Sint-Niklaas, leefbaarheid), Hilde Reynvoet (Sint-Niklaas, dienst huisvesting), Marc Heynderickx (Sint-Niklaas, schepen), Marc Hendrickx (Turnhout, burgemeester), Jef Konings, (Turnhout, directeur sector stedelijke ontwikkeling), Staf Lauwerysen, (Turnhout, stadssecretaris), Dominiek Vandewiele(CDO), Thomas Block, (CDO)

Agenda

1. Goedkeuring en opvolging verslag dd. 19 september 2007
2. Zorg in de stad bespreken van de aanpak tot op heden
3. Survey stadsmonitor 2008
4. Varia
5. Agenda volgende stedenstuurgroep van woensdag 7 november 2007

1. Goedkeuring en opvolging verslag dd. 19 september 2007
--

Het verslag wordt goedgekeurd.

2. 'Zorg' in de stad bespreken van de aanpak tot op heden

Tijdens deze stedenstuurgroepvergadering wordt de stap gezet van visie naar indicatoren. De presentatie startte met de beklemtoning dat de visie de basis van de stadsmonitor vormt. De visie is herwerkt in overleg met de deelnemers van vier provinciale expertenvergaderingen en het begeleidingscomité zorg. Wat de visie betreft werd voor zorg bij de institutionele principes één extra principe opgenomen (Z12) Burgers leggen de nodige zorgzaamheid aan de dag in de omgang met de medemens.

Zowel uit de interviews met experts uit het werkveld als uit de vier provinciale expertenvergaderingen bleek dat de meesten zich niet volledig konden vinden in de benaming 'Zorg en Opvang'. Het begrip 'opvang' komt nogal beperkend en weinig dynamisch over, terwijl de intenties in de visiematrix veel ruimer geformuleerd zijn en het belang van preventie, versterking van de zelfredzaamheid,... onderstrepen. Er werd besloten om de omschrijving te beperken tot louter 'Zorg' om te expliciteren dat dit begrip erg ruim dient opgevat te worden. In de nota omtrent Zorg wordt de werkdefinitie verduidelijkt.

Opmerking:

Vraag om een kruising te maken tussen zorg en socio-economische categorieën, gender, minderheden.

Antwoord: De bedoeling is om zich te richten naar zorg. De bekommernis omtrent gelijke kansen is in de stadsmonitor aanwezig en heeft betrekking op de meeste relevante domeinen zoals wonen, onderwijs, werken, cultuur, mobiliteit, enz.

De link tussen deze bekommernissen en 'Zorg in de Stad' zal op de website voorzien worden.

Indicatorenselectie op basis van de visie op 'zorg in de stad' (fase 2)

De stadsmonitor is geen zorgmonitor. Daarom is zelfbeperking noodzakelijk. Enkel een beperkte set van indicatoren kan opgenomen worden in de stadsmonitor. De betrachting is zo overkoepelend mogelijk indicatoren te vinden.

Commentaar bij de herclustering van de visie.

Z3 en Z8 participatie en sociale cohesie. Hier moet er een volwaardige link komen met zorg.

Ook gegevens meenemen vanuit de zorg bij Z3 en Z8. Hierbij wordt het voorbeeld gegeven van participatie aan het verenigingsleven, dat vanuit de SSG als een mogelijke aanduiding van zelfredzaamheid wordt voorzien.

Cluster 1: zorg opmaat (voor iedereen)

Indicatoren 1 t/m 6 wachtlijsten

Wachtlijsten: relevantie en interpreteerbaar. De vraag naar validiteit van de wachtlijsten wordt gesteld: Wat meten we nu eigenlijk met de wachtlijsten?

Als er vragen worden gesteld bij de validiteit, dan heeft dit ook gevolgen voor de betrouwbaarheid.

Zo zijn er de problemen bij het meten van de wachtlijsten en is de kwaliteit van de wachtlijst niet honderd procent en kan de vraag naar de betrouwbaarheid van de cijfers gesteld worden.

Het is gewenst te signaleren dat er een probleem is met wachtlijsten als omgevingsmeter. Tevens is het aangewezen om de bekomen data aan te vullen met informatie omtrent de omgeving.

De wachtlijst residentiële thuiszorg: er is afgesproken om de proxy "aanbod ouderenzorg per 100 75+'ers" als indicator te vermelden en de wachtlijst als proxy.

Afspraak: Voorstel om van elke wachtlijst een proxy te maken.

De gewenste indicator moet voor elke doelgroep ontwikkeld worden en de wachtlijst wordt de proxy.

Verfijning wordt gevraagd op diverse vlakken:

1 wachtlijsten moeten i.v.m. de totale aanbod of de capaciteit gebracht worden

2 onderscheid moet gemaakt worden tussen bewoners en gebruikers: enerzijds is de stad een verzamelplaats van behoeftigen (centrumfunctie), anderzijds speelt ook mee wat de capaciteit en het aanbod is van de gemeenten buiten de stad.

Stad organiseert ouderenzorg, kinderopvang.

Bijzondere jeugdzorg wordt echter niet door de stad georganiseerd.

Indicator 5 wachtlijst bijzondere jeugdzorg is niet significant op stadsniveau: niet weerhouden.

Redenen:

- Minder relevant. Term integrale jeugdhulpverlening ligt op de grens tussen individuele en collectieve hulpverlening.
- Het aantal kinderen dat in aanmerking komt voor bijzondere jeugdzorg is relevanter dan de wachtlijst.

Indicator 6 wachtlijst kinderopvang:

Centra voor Kinderopvang CKO verzorgen naast dagopvang, ook buitenschoolse opvang.

Bij Kind&Gezin is er slechts een deel van de cijfers terug te vinden.

De steden beschikken over betere cijfers: het lokaal overleg houdt cijfers over het aanbod bij.

Zowel organisaties in de rand als in de stad voorzien in opvang.

Indicatoren 7 en 8: Capaciteit t.o.v. de doelgroep 0 tot 3 jaar en doelgroep 3 tot 12 jaar

Antwerpen registreert tot 2 jaar. De kleuterschool begint meer en meer van 2½ jaar.

Mate van overtal: hiervoor worden wel cijfers bijgehouden, maar deze zijn niet beschikbaar.

CKO's dekken het grondgebied van de centrumsteden. (Mogelijke piste)

Indicator 9: aantal bewoners in een instelling die er niet thuishoren:

Indicator 9 wordt niet weerhouden

Indicator 10 t.e.m. 15: spreiding van voorzieningen / uitrustingsgraad van de wijk

Standaardvoorzieningen van een woonwijk hangt af van de mobiliteit binnen de stad.

Wat is de relevantie voor de woonwijk? Wat neem je mee en wat niet?

Selectie moet gemaakt worden van de basisvoorzieningen, zowel voor gezondheidszorg als welzijnsvoorzieningen.

Indicatoren 11 tot 12 uitrustingsniveau van de wijk: onderdeel kinderopvang (0-3j) en onderdeel buitenschoolse kinderopvang (3-12j) hangen samen met de organisatie van de professionele arbeidsmarkt en de organisatie van de onderwijsmarkt.

Indicatoren 11 tot 12 worden niet weerhouden.

Indicator 13 uitrustingsniveau van de wijk: onderdeel residentiële ouderenzorg hangt samen met de gezondheid.

Oefening: Indicator.13: nakijken of het op stadsniveau wenselijk is. (volgende stedenstuurgroep 7/11)

Indicator 14 en 17 spreiding van de 1^e lijnsvoorzieningen en van residentiële ouderenzorg.

Bij de eerste lijnsvoorzieningen speelt de centrumfunctie niet. Bij de residentiële ouderenzorg wordt gevraagd aan de leden van de SSG om daarover met betrokkenen binnen eigen stad te overleggen.

Indicator 18: Tevredenheid over zorg in de buurt.

Opnemen. Andere bron nemen dan deze van de Socio-economische enquête 2001 (NIS)

Cluster 2: zelfredzaamheid / empowerment bevorderen

Het opnemen van vragen die dit meten in de survey van de stadsmonitor is moeilijk te operationaliseren. Je komt te weten hoeveel het aantal mensen is, dat reeds de gevraagde behoefte gehad hebben.

Vraag of er gegevens te vinden zijn omtrent vrijwilligers.

Mogelijkheid onderzoeken of er een link kan komen met de gezondheidsenquête waarin gepeild wordt naar gezondheidsbehoeftes, -gedrag en -risico's.

Op kabinetsniveau zou moeten nagegaan worden of er hieromtrent afspraken kunnen gemaakt worden.

Cluster 3 : drempels in de zorg

Reactie: Er wordt geen koppeling gelegd met categoriale doelgroepen, kansendrempels.

Antwoord: Enerzijds zijn sommige voorzieningen niet bedoeld voor kansengroepen, anderzijds is de reikwijdte van de stadsmonitor beperkt. De drempels die opgenomen worden zijn de fysieke, de ruimtelijke en de financiële drempels. Waarom de andere drempels niet worden opgenomen hierover werd reeds meer informatie verschaft bij de inleiding, waar gewezen werd op het verschil tussen stads- en zorgmonitor.

Indicator 11 en 12 worden niet weerhouden.

Indicator 13: uitrustingsniveau van de wijk: onderdeel ouderenzorg:

Terugkoppeling (zie hoger)

Bijvoegen bij indicator 13 "*residentiële aanbod: PVT's, PZ's, PAAZ en Beschut Wonen*"

Cluster 4: samenwerking en participatie

Het landschap van het aanbod en de vraag verandert. Vb. institutionele verandering bij kinderoppas.

Indicator 27: moeilijk hierover informatie te verkrijgen

Algemene opmerkingen:

- Bij de meting van indicatoren zullen steeds tijdsreeksen opgenomen worden.
- Regiefunctie van de lokale overheid: waar situeert de stad zich bij het aanbod en het behoefteverhaal. Dit komt aan bod bij de indicatoren die peilen naar netwerking. Via netwerkenquête wordt zowel de private, als de publieke sector bevraagd.

Algemene conclusie:

- 13 van de 20 indicatoren gaan over wachtlijsten (6) en territoriale spreiding van voorzieningen (7.) Ouderenzorg moet nog nagekeken worden. Het bewaken van de mix mag niet uit het oog verloren worden. De balans is niet in evenwicht om te komen tot een bruikbare set van indicatoren.
- Wat de databronnen betreft zal de beschikbaarheid van data nader moeten onderzocht worden.
- Bekeken moet worden wat er in de survey kan opgevangen worden.
- De set van indicatoren wordt aangepast tegen de volgende stedenstuurgroep. De indicatoren zullen dan met een integrale blik bekeken worden. De suggestie wordt geformuleerd om op de volgende stedenstuurgroepvergadering na te gaan of er, bij de in eerste instantie niet opgenomen indicatoren, toch bruikbare indicatoren te vinden zijn.

3. Survey stadsmonitor 2008

Tijdens de vergadering werd de powerpointpresentatie die u in bijlage terug kan vinden besproken.

3.1. Steekproeftrekking

Aan de colleges van de steden wordt schriftelijk gevraagd of er een steekproef kan genomen worden op basis van het bevolkingsregister. In dit schrijven zal de opzet, de kostprijs en de eventuele workload vermeld worden en zal aangegeven worden dat de wettelijke verplichtingen rond privacy gegarandeerd zullen worden

3.2. Extra bevragingen

Op de volgende stedenstuurgroep zal er een precieze schatting van de kostprijs van extra schriftelijke bevragingen gegeven worden.

Bijkomende bevragingen zijn slechts nuttig indien er verschillen zijn op wijkniveau of deelgemeente-niveau. Hoe homogener deze gebieden zijn, hoe beter. De grootte om te komen tot geldige uitspraken voor een wijk/deelgemeente is 250 bevragingen.

	Wenst bijkomende bevraging	Gaat niet in op het aanbod
Aalst		Aalst
Antwerpen	21/9 beslissing 28/11 begroting	
Gent		Gent
Hasselt		Hasselt
Leuven		Leuven
Mechelen		Mechelen
Oostende		Oostende
Sint-Niklaas		Sint-Niklaas
Turnhout	20/9 formele beslissing	

De steden Brugge, Genk, Kortrijk en Roeselare geven hun beslissing om al dan niet bijkomende bevragingen te vragen door na de volgende stedenstuurgroepvergadering. Dit laat hen toe het College van Burgemeester en Schepenen te informeren over de kostprijs.

De Stad Antwerpen heeft een juridisch advies in verband met het verschaffen van steekproef uit het bevolkingsregister. Indien dit advies een openbaar besluit is, zal Reinhard Stoop laten weten hoe het gedownload kan worden.

3.3. De vragenlijst

Luk Bral maakt een format over, waarop de leden van de Stedenstuurgroep kunnen aangeven welke vragen behouden, gefaseerd bevraagd of geschrapt worden.

Tevens zullen suggesties voor nieuwe items kunnen gegeven worden. Gevraagd wordt om de format ingevuld tegen zaterdag 3 november te kunnen ontvangen. Uitgangspunt is dat de survey zoveel mogelijk vergelijkbaar blijft met de survey van 2004 en 2006. Nieuwe invullingen kunnen betrekking hebben op de domeinen zorg, ondernemen en leemtes vastgesteld tijdens de onderhandelingen Stedenfonds.

4. Varia

▪ **Personeelsuitbreiding:**

Op 1 november 2007 zal Gerlinde Doyen zich halftijds inzetten voor de Stadsmonitor. Ze komt vanuit het Hoger Instituut van de Arbeid – HIVA te Leuven.

In december zal Stefaan Tubex zich voltijds inzetten voor de stadsmonitor. Hij komt van de Vakgroep Politieke wetenschappen - Universiteit Gent.

▪ **Onderzoek rond ondernemen:**

Het verzoek werd gesteld om eerder terughoudend te zijn om de resultaten van het onderzoek ruimere bekendheid te geven. Enerzijds wordt het ontbreken van tijdsreeksen, anderzijds wordt het ontbreken van voldoende kwalitatieve elementen naar voren geschoven om dit standpunt te beargumenteren.

Raadzamer wordt geacht om met de onderzoeksresultaten naar buiten te komen wanneer de resultaten van Zorg of de stadsmonitor geactualiseerd wordt in 2008.

De resultaten op zich:

De oplevering van de resultaten lossen de verwachtingen niet in. Ideaconsult zal deze week (week van 9 november 2007) de geactualiseerde fiches opleveren.

Deze zullen eerst door het team Stedenbeleid samen met het CDO besproken worden.

Vervolgens zullen de fiches besproken worden door het begeleidingscomité ondernemen, waarna ze op de agenda komen van de volgende stedenstuurgroep.

Het luik ondernemen zal in de toekomst verder ingevuld moeten worden.

Antwerpen heeft een nota opgesteld met commentaar op de fiches ondernemen. Deze nota zal medegedeeld worden.

De belangrijkste elementen uit de nota zijn het ontbreken van tijdsreeksen - in de offerte werd enkel 0-meting gevraagd -, het ontbreken van verbanden en de niet altijd beste keuze van de bronnen. Wat dit laatste punt betreft worden de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid en de Kruispuntbank van de Ondernemingen als betrouwbaardere en goedkopere bronnen aanbevolen.

5. Agenda

De volgende stedenstuurgroep vindt plaats op woensdag 7 november 2007 van 10u tot 13u. Op de agenda staan:

- Survey 2008 : methodologie en vragenlijst
- onderzoek 'Zorg in de stad': selectie van de indicatoren
- onderzoek 'Ondernemen in de stad'

**PBO-PROJECT : STADSMONITOR VOOR LEEFBARE EN DUURZAME STEDEN:
ACTUALISATIE, VERDERE UITWERKING EN OPVOLGING 2006**

STEDENSTUURGROEPVERGADERING 7 november 2007 - BRUSSEL

VERSLAG

Aanwezig:

Rebecca Vandevoorde (Aalst, coördinator stedenbeleid), Annick Schoufs (Antwerpen), Els Verhasselt (Gent, dienst informatietechnologie en GIS), Kurt Peeters (Leuven, stedenfonds), Ingrid Van Laer (Mechelen, adviseur organisatie), Sofie Van Audenhove (Sint-Niklaas, leefbaarheid), Veerle Claes (Turnhout, GIS-coördinator), Jo Van Assche (CDO), Hans Schotte (CDO), Luk Bral (Studiedienst Vlaamse Regering), Hilde Schelfaut (Studiedienst Vlaamse Regering), Marleen Van Ouytsel (kabinet Marino Keulen, raadgever Stedenbeleid), Ann Vanderhasselt (voorzitster stedenstuurgroep - Team Stedenbeleid, verslag), Marc Vanderbiesen (Team Stedenbeleid, verslag)

Verontschuldigd/afwezig:

,Reginald Vanhecke (adj stadssecretaris Aalst), schepen Bart Van Lysebeth (Aalst), Reinhard Stoop (Antwerpen, dienst sociale planning), Stijn Valgaeren (Antwerpen, secretariaat stadssecretaris), Guy Lauwers, (Antwerpen, schepen), Patrick Janssens (burgemeester Antwerpen), Bart Janssens (kabinetsadviseur Antwerpen), Roeland Gielen (strategisch coördinator Antwerpen), Roel Verhaert (stadssecretaris Antwerpen), Maarten Hillewaert (Brugge), Patrick Moenaert, (Brugge, burgemeester), Eric Van Hove, (Brugge, stedenfondskoördinator), Noora Paruys (Genk, dienst beleidsplanning), Wim Dries, (Genk, schepen beleidsplanning), Lutgart Vints, (Genk, data-analyst dienst beleidsplanning), Nico Haelterman (bedrijfscoördinator stad Genk), Dirk Temmerman (Gent, coördinator stedenbeleid), Daniel Termont, (Gent, burgemeester), Patrick Boes, (Gent, schepen), Marc Verachtert (Hasselt, communicatieambtenaar), Bart Verhaeghe (Kortrijk, burger&welzijn – cel data&planning), Lieve Pollet, (Hasselt, schepen cultuur, onderwijs), Geert Hillaert, (Kortrijk, stadssecretaris), Patricia Ghekiere, (Kortrijk, stedenfondskoördinator), Lieven Lybeer, (Kortrijk, Schepen van personeel en jeugd), Gust Vriens, (Leuven, stadssecretaris), Jaak Brepoels (Leuven, schepen grondbeheer, huisvesting, economie), Louis Tobback (Burgemeester – Leuven), Bart Somers, (Mechelen, burgemeester), Ray Dewever (Mechelen, coördinator sociale vernieuwing), Martine Landuyt (Oostende, diensthoofd), Johan Vandenabeele (Oostende, stadssecretaris), Bart Bronders, (Oostende, schepen), Piet Ternest, (Roeselare, integrale kwaliteitszorgcoördinator), Bart Marichal (Roeselare, sectiehoofd burger en welzijn), Hilde Reynvoet (Sint-Niklaas, dienst huisvesting), Marc Heynderickx (Sint-Niklaas, schepen), Marc Hendrickx (Turnhout, burgemeester), Jef Konings, (Turnhout, directeur sector stedelijke ontwikkeling), Staf Lauwerysen, (Turnhout, stadssecretaris), Thomas Block, (CDO)

Agenda

1. Goedkeuring van het verslag en opvolging van de afspraken dd. 10 oktober 2007
2. Onderzoek 'Zorg in de stad': bespreking van de set indicatoren als geheel
3. Survey stadsmonitor 2008 : stappenplan, steekproeftrekking, extra bevragingen, vragenlijst
4. Varia:
 - personeelsuitbreiding
 - Onderzoek ondernemen
 - samenwerking SVR - ABB

1. Goedkeuring van het verslag en opvolging van de afspraken dd. 10 oktober 2007

Het verslag wordt goedgekeurd.

Het juridisch advies (Antwerpen) waarvan melding in het verslag van dd 10 oktober bevat wetgeving omtrent de steekproeftrekking en opmerkingen erop. In het schrijven omtrent de steekproeftrekkingen naar de stadsbesturen zal gewezen worden op het respecteren van de privacy bij het verkrijgen van de data en zal het stadsbestuur op de hoogte gebracht worden van de diverse elementen van de bevraging.

Tijdens de vergadering werd een pagina uitgedeeld. (zie bijlage 1) dit punt wordt verder besproken bij agendapunt 3 Survey stadsmonitor 2008.

2. Onderzoek 'Zorg in de stad': bespreking van de set indicatoren als geheel

Tijdens de vorige vergadering dd. 10 oktober werd vastgesteld dat de set overwegend gekenmerkt werd door wachtlijsten en territoriale spreiding. De SSG uitte de bekommernis dat dit een goede mix van indicatoren in de weg stond. Aan het CDO werd gevraagd om de set van indicatoren verder uit te werken rekening houdend met de gegeven bemerkingen. Aan de steden werd enerzijds gevraagd om na te gaan of er bij de in eerste instantie niet weerhouden indicatoren enkele konden heropgepikt worden. Anderzijds dienden de steden de opportuniteit na te gaan om indicatoren mbt ouderenzorg en kinderopvang op stads- dan wel op wijkniveau op te volgen.

De set indicatoren is besproken adhv de nota van het CDO, die voorafgaandelijk aan de vergadering aan alle leden van SSG per mail was overgemaakt.

Bespreking

Indicator 1 t.e.m.5: wachtlijsten

De SSG herhaalt dat je idealiter eerst behoeften in kaart brengt, vervolgens het aanbod, wat je dan toelaat afstemming in kaart te brengen. Want wat meet je met wachtlijsten?

De SSG merkt op dat wachtlijsten als gewenste indicator blijven verschijnen, terwijl op de vorige SSG beslist werd om wachtlijsten als proxy te behouden en een ideale indicator te formuleren. Het CDO meldt echter geen ideale indicator gevonden te hebben.

Besluit: ook al blijven wachtlijsten als indicator vragen oproepen, worden ze toch als indicator behouden.

Indicator 9 t.e.m. 18: spreiding van voorzieningen / uitrustingsgraad van de wijk

Besluit:

- De indicator kinderopvang en BKO op wijkniveau worden behouden.
- De steden vragen na of de indicator 'residentiële ouderenzorg' op wijkniveau behouden wordt en brengen CDO op de hoogte. Argumenten om residentiële zorg op te nemen als uitrustingsniveau van de wijk:
 - * Uit internationaal wetenschappelijk onderzoek blijkt het belang dat ouderen stellen in residentiële zorg om in de wijk te kunnen wonen.
 - * In alle gemeenten buiten de steden is residentiële zorg aanwezig.
 - * Het seniorenonderzoek VUB concludeert dat residentiële zorg op wijkniveau waarschijnlijk positief is.
- Indicator 11: Els Verhasselt merkt op dat bronnen die de aanwezigheid van huisartsen meten, zowel praktijkadres als woonadres kunnen bevatten. Ook kunnen deze data betrekking hebben op +65 jarige huisartsen, die enkel nog op afspraak werken. Dus ruis op de data. Beide aspecten zullen opgenomen worden in de fiche.
- Indicator 13: CDO gaat na of ook de onderdelen "PVT's, PZ's, PAAZ en Beschut Wonen" kunnen opgenomen worden.

- Indicator 14-16: Qua formulering wordt gevraagd om een alternatief te zoeken voor het term 'spreiding' daar het enkel gaat om een cijfer in de stad ten opzichte van een cijfer buiten de stad.

Cluster 2: zelfredzaamheid / empowerment bevorderen

Het CDO meldt dat het nu reeds te laat is om vragen toe te laten voegen aan de eerstvolgende gezondheidsenquête (2008). De daaropvolgende gezondheidsenquête zou doorgaan in 2013. De kostprijs per bevraging zou 100 Euro bedragen, wat onbetaalbaar is.

Besluit:

- de piste om nu via de gezondheidsenquête data te bekomen, is niet haalbaar.
- data zullen vergaard worden via de survey 2008 van de stadsmonitor (zie punt 3)
- het is wenselijk dat de Vlaamse overheid de bevoegde dienst contacteert om af te tasten welke mogelijkheden in de toekomst wel haalbaar kunnen worden. Uitgangspunt blijft immers om zoveel mogelijk gebruik te maken van bestaande bronnen ipv zelf bronnen te creëren.

Cluster 3 : drempels in de zorg

Data zullen vergaard worden via de survey 2008 van de stadsmonitor (zie punt 3).

Afspraken:

- De set indicatoren die voorgelegd is door het CDO, blijft behouden.
- De steden laten weten of zij het wenselijk vinden om residentiële ouderenzorg op wijkniveau op te volgen en brengen CDO op de hoogte.
- Els Verhasselt gaat na of het haalbaar is om voor bepaalde doelgroepen toch specifieke indicatoren op te nemen. Zij brengt CDO van een eventueel voorstel op de hoogte vóór het volgende begeleidingscomité. Indien Els een voorstel geformuleerd heeft, wordt dit voorgelegd op het begeleidingscomité.
- Het steden geven aan wie binnen de stad kan gecontacteerd worden voor het aanleveren van de decentrale data. Het CDO heeft hiervoor een invulformulier gemaakt (zie bijlage 1).

Verdere stappen:

1. Het CDO start met de meting van de indicatoren.
2. De leden van het begeleidingscomité worden door het CDO bilateraal geïnformeerd over de set indicatoren die door de SSG goedgekeurd is.
3. Op 13 december buigt het begeleidingscomité zich een eerste keer over de stand van zaken van de meting.
4. In januari 2008 wordt het eindresultaat van de meting voorgelegd aan het begeleidingscomité. De datum moet nog vastgelegd worden, maar zal doorgaan vóór de volgende SSG. Alzo kunnen laatste aanvullingen van het begeleidingscomité meegenomen worden naar de SSG.
5. Het CDO stelt het eindresultaat van de meting voor aan de SSG op 30 januari 2008.

3. Survey stadsmonitor 2008

Op de vorige SSG is:

- de keuze voor een postenquête aanvaard
- mbt de vragenlijst gesteld dat de vergelijkbaarheid met de survey 2004 en 2006 zoveel mogelijk behouden dient te worden. Aan de steden is gevraagd om te laten weten welke vragen behouden / gefaseerd bevraagd of geschrapt konden worden en welke nieuwe items opgenomen konden worden. Luk Bral heeft hiervoor aan alle leden van de SSG een in te vullen overzicht per mail overgemaakt
- afgesproken dat de steden een schrijven zullen ontvangen, waarin toelating voor de steekproeftrekking gevraagd zal worden.

De bespreking is gevoerd adhv de nota van de SVR (zie bijlage 2).

3.1. Steekproeftrekking

Aan de colleges van de steden wordt tegen eind november een schrijven overgemaakt met de vraag toelating te geven voor het nemen van een steekproef op basis van het bevolkingsregister. In dit schrijven zullen het opzet, de kostprijs en de workload vermeld worden. Tevens zal aangegeven worden welke wettelijke verplichtingen rond privacy gegarandeerd zullen worden m.n.

- de verstrekte gegevens mogen niet aan derden worden meegedeeld;
- de verstrekte gegevens mogen niet worden aangewend voor andere doeleinden dan het voeren van een survey voor de Stadsmonitor;
- de burgers die deel uitmaken van de steekproef worden ingelicht van het anonieme en confidentiële karakter van het onderzoek, zij niet verplicht om mee te werken aan het onderzoek en kunnen hun medewerking op ieder moment stopzetten.
- burgers kunnen zich met vragen richten tot de Vlaamse infolijn, waarvan het nummer in de begeleidende brief vermeld zal worden.

Dit overzicht van verplichtingen is opgesteld mede obv het juridisch advies van Antwerpen. Dit advies vermeldt als bijkomende voorwaarde dat 'burgers die deel uitmaken van de steekproef vóór de bevraging schriftelijk op de hoogte gebracht worden van de precieze aard en de doelstellingen van de Stadsmonitor, van het feit dat de Vlaamse Overheid dit instrument heeft ontwikkeld en het onderzoek voert en van de modaliteiten volgens de welke de ingewonnen informatiegegevens zullen worden verstrekt. ' Volgens Ingrid Van Laer, die van de juridische dienst van de stad Mechelen ook advies heeft ontvangen, is dit geen absolute voorwaarde. Ann en de SVR vragen dit na.

Aan de steden zal voorgesteld worden dat Jan Pickery van de Studiedienst van de Vlaamse Regering mmv een stadsambtenaar deze steekproef zal komen trekken in maart 2008. De geschatte workload is 1 à 3 uren. Voorstel is dat Jan Pickery per stad overlegt welke stratificatie genomen zal worden.

3.2. Privacycommissie

De Privacycommissie zal op de hoogte gesteld worden van het gegeven dat deze survey doorgaat.

3.3. Extra bevragingen

De kostprijs van een extra bevraging wordt geschat op 15 à 20 Euro.

De steden Antwerpen en Turnhout wensen extra bevragingen. De steden Brugge, Genk, Kortrijk en Roeselare hebben nog niet laten weten of zij extra bevragingen wensen.

Afspraak: Ann belt deze steden op.

Annick Schoups meldt dat de stad Antwerpen middelen 2007 voorziet voor de netto kostprijs van de extra bevragingen m.n. het drukwerk en het verzendwerk. Deze middelen zouden dit jaar nog moeten vastgelegd kunnen worden. De Vlaamse overheid moet echter de procedure van oproep van kandidaten, selectie van kandidaten, ontvangen van offertes, selecteren van drukker nog starten. Concreet zal pas ten vroegste in februari 2008 de opdracht gegund kunnen worden. Annick vraagt de Vlaamse overheid om actief mee te zoeken op welke wijze Antwerpen de voorziene middelen 2007 toch kan vastleggen.

Afspraak: Ann en Annick plegen hierover verder bilateraal overleg.

3.4. Bespreking van de vragenlijst

De bespreking is gevoerd adhv een bondig overzicht van de SVR (zie bijlage 2).

Kunstzinnige activiteiten

In 2004 is via de survey gepeild naar uitoefening van kunstzinnige activiteiten. De bekomen data waren echter niet bruikbaar, omdat de aantallen zo laag waren. Een andere vraagstelling lijkt dan ook

noodzakelijk. Het gebruik van andere vragen brengt met zich mee dat bekomen data niet meer vergelijkbaar zouden zijn met 2004 en 2006. Voorstel is daarom om het peilen naar uitoefening van kunstzinnige activiteiten niet op te nemen in de survey 2008.

Levenslang leren

In 2006 is hier voor het eerst naar gepeild. De SVR bevraagt dit ook op Vlaams niveau en stelt doorheen de jaren weinig evolutie vast. Voorstel is daarom om in de survey 2008 geen vragen op te nemen over levenslang leren.

De SSG gaat niet akkoord met dit voorstel:

- Vlaanderen scoort slecht op levenslang leren, dus is het zeker wenselijk dit op te volgen.
- Voor stadsbesturen is dit een belangrijk aandachtspunt.
- Ook ikv het onderzoek 'ondernemen in de stad' bleek dat over vorming zo weinig gegevens beschikbaar zijn. Iedere bron die aangeboord kan worden, is welkom.

Besluit: In de survey 2008 wordt een module over levenslang leren opgenomen. Het aspect 'duur van vorming' wordt niet meegenomen.

Vertrouwen in de medemens

SVR stelt hiervoor een module met 3 vragen voor.

Besluit: In de survey 2008 wordt deze module behouden.

Wonen

De idee is om via de survey te peilen naar woonkwaliteit en betaalbaarheid van het wonen. Hiermee wordt ingegaan op de vraag van verschillende steden om hier meer zicht op te krijgen. Deze vraag is naar voren gekomen tijdens de onderhandelingen over de Stedenfondsbeleidsovereenkomst. Steden beschikken niet over recente gegevens. Er zijn geen bronnen in zicht om hierop zicht te krijgen. De Woonsurvey 2005 is niet representatief op stedelijk niveau. En het is niet duidelijk wanneer de volgende woonsurvey zal doorgaan en of deze oversampled zou kunnen worden tot het niveau van de 13 steden.

De voorgestelde vragen beperken zich tot subjectieve woonkwaliteit. Idealiter zou dit aangevuld moeten kunnen worden met objectieve gegevens. Het Steunpunt Wonen vulde de data van de woonsurvey aan met data over externe woonschouwing. Dit is echter ikv de survey niet mogelijk. En vraag is in hoeverre externe woonschouwing iets zegt over woonkwaliteit. Het CDO beaamt deze stelling en brengt aan dat zij in Gent in opdracht van het stadsbestuur momenteel een onderzoek uitvoert naar woonkwaliteit, waarin zowel interne en externe woonschouwing vervat zitten.

Marleen dringt erop aan om de voorgestelde module 'wonen' te bespreken met Marc Mahieu, de adviseur van minister Keulen voor wonen. Dit overleg moet op korte termijn doorgaan. Marleen schat in dat minister Keulen geen voorstander is om via de survey van de stadsmonitor enkel subjectieve woonkwaliteit te bevragen.

Afspraak: Ann informeert de steden over het resultaat van dit overleg.

Betrokkenheid bij het beleid

Tijdens de stedenronde is de belofte gedaan om deelname aan het beleid te bevragen. Twee soort vragen worden opgenomen: actieve betrokkenheid en betrokkenheid aan het beleid. De SSG vraagt om 'actieve betrokkenheid' niet enkel te bekijken vanuit het beleid, maar ook vanuit de burgers. Bij wijze van voorbeeld peilen naar de actieve betrokkenheid van mantelzorgers, hoe het beleid laten inspelen op acties van burgers?

Bij de actieve betrokkenheid wordt de intentie gemeten om mee te werken aan de wijk, buurt, stad. Bij de betrokkenheid aan het beleid wordt de intentie om mee te denken aan het beleid gemeten.

Besluit: Q 15 verfijnen + een extra vraag over betrokkenheid bij beleid opnemen.

Zorg in de stad

De module 'zorg in de stad' is besproken adhv de nota van het CDO (zie bijlage 3).

Luk Bral meldt dat de kans reëel is dat niet alle voorgestelde vragen zullen opgenomen kunnen worden. De totale survey mag een 15-tal minuten in beslag nemen. Eind januari moet uitgeklaard zijn welke vragen behouden zullen worden.

Afspraak: CDO formuleert tegen eind volgende week een voorstel en SVR gaat na wat haalbaar is.

Afspraken vragenlijst

- Begin december wordt de aangepaste vragenlijst overgemaakt aan de steden.
- De steden reageren vóór 15 december.
- De vragenlijst wordt afgewerkt tegen eind 2007.

Testfase

Om de vragenlijst te testen is voorgesteld om in 3 steden een gemengde groep van 15 personen de vragenlijst schriftelijk te laten invullen en met hen de vragenlijst te evalueren. Deze personen zullen hiervoor een geschenkbond ontvangen, die aangeleverd zal worden door de Vlaamse overheid.

Afspraak: de steden Antwerpen, Gent en Mechelen zijn bereid dit te organiseren.

4. Varia

Personeelsuitbreiding:

Sinds 1 november 2007 Gerlinde Doyen halftijds werkzaam voor de Stadsmonitor en de opvolging van de beleidsindicatoren uit de Stedenfondsbeleidsovereenkomsten. Ze komt vanuit het Hoger Instituut van de Arbeid – HIVA te Leuven.

Vanaf december zal Stefaan Tubex zich voltijds inzetten voor de stadsmonitor. Hij komt van de Vakgroep Politieke wetenschappen - Universiteit Gent.

Onderzoek rond ondernemen:

Met Idea Consult zal onderhandeld worden om de opdracht kortstondig te verlengen met het doel:

- tijdsreeksen op te vragen en te verwerken
- andere bronnen cfr bemerkingen SSG te raadplegen
- alles te verwerken in fiches cfr format website
- verder onderzoek te verrichten mbt enkele indicatoren

Dit voorstel wordt op 16 november besproken met Idea Consult.

Samenwerking Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR) – Agentschap voor Binnenlands Bestuur (ABB)

Tussen de SVR en ABB wordt momenteel een samenwerkingsprotocol voorbereid om de taakverdeling mbt de survey en de actualisering van de stadsmonitor vast te leggen. Dit protocol voorziet dat de SVR de survey en de actualisering zal aansturen. ABB staat in voor de inzet van extra personeelsleden en de financiering van de survey.

5. Agenda

De volgende stedenstuurgroep vindt plaats op woensdag 30 januari 2008 van 10u tot 13u in het Boudewijngebouw 2 de verdiep balkon links. Op de agenda staan:

- Zorg in de stad: meting van de indicatoren
- Survey 2008 : vragenlijst en andere praktische afspraken
- Planning 2008

Bijlagen:

- Oproep betreffende decentrale dataverzameling ikv het project 'zorg in de stad'
- Nota survey Stadsmonitor 2008 van SVR
- Voorstel module 'zorg in de stad' ikv de survey

BIJLAGE 1

Juridische grond

Wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, artikel 3, eerste lid.

KB van 16 juli 1992 betreffende het verkrijgen van informatie uit de bevolkingsregisters en uit het vreemdelingenregister, artikel 7 a)

Advies

BZ/JUR maakt voorbehoud over het feit dat de Vlaamse Regering niet zelf een machtiging vraagt om toegang te krijgen tot het Rijksregister. Indien de stad op de vraag van het team Stedenbeleid ingaat, adviseert zij dat de gegevens die worden bezorgd beperkt zijn tot de gegevens die zijn opgenomen in art. 3, al. 1 van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van het Rijksregister van de natuurlijke personen.

Bovendien beveelt JUR aan dat het college aan de aanvraag bepaalde voorwaarden stelt:

- 1 de verstrekte gegevens mogen niet aan derden worden meegedeeld;
- 2 de verstrekte gegevens mogen niet worden aangewend voor andere doeleinden dan het voeren van een survey voor de Stadsmonitor;
- 3 de burgers die deel uitmaken van de steekproef worden vóór de bevraging schriftelijk op de hoogte gebracht van de precieze aard en de doelstellingen van de Stadsmonitor, van het feit dat de Vlaamse Overheid dit instrument heeft ontwikkeld en het onderzoek voert en van de modaliteiten volgens de welke de ingewonnen informatiegegevens zullen worden verstrekt;
- 4 de burgers die deel uitmaken van de steekproef worden ingelicht van het anonieme en confidentiële karakter van het onderzoek, dat zij niet verplicht zijn om mee te werken aan het onderzoek en over de mogelijkheid hun medewerking op ieder moment stop te zetten om hiervoor een wettiging te moeten geven.

Oproep betreffende decentrale dataverzameling
ikv het project 'zorg' uit de Stadsmonitor

Beste vertegenwoordiger uit de Stedenstuurgroep,

In de 1^e fase van dit project deden we reeds een beroep op uw medewerking. We vroegen u toen om vertegenwoordigers uit de steden aan te duiden om deel te nemen aan de provinciale expertvergaderingen. Nu zouden we een 2^e keer om uw medewerking willen vragen. Eerstdaags zullen wij starten met de dataverzameling voor de weerhouden indicatoren met betrekking tot het thema 'zorg'. Enkele data zullen ook decentraal, dus bij de steden verzameld moeten worden. Graag hadden wij aan u gevraagd om ons de namen van de meest geschikte contactpersonen hiervoor door te geven.

Voor de 13 centrumsteden zijn we telkens op zoek naar:

→ een contactpersoon bij de GIS-dienst van de stad

→ een contactpersoon bij de stadsdiensten en/of OCMW voor data over

de capaciteit en de spreiding van de kinderopvang

kinderopvang 0-3 jaar

buitenschoolse kinderopvang 3-12 jaar, tijdens het schooljaar

buitenschoolse kinderopvang 3-12 jaar, tijdens de vakantie

het aanbod aan en de spreiding van residentiële ouderenzorg

RVT bedden

ROB bedden

serviceflats

het aanbod aan en de spreiding van sociale infopunten/welzijnsbureaus/
afdelingen van het Sociaal Huis

Indien mogelijk zouden wij u willen vragen om ons deze informatie per mail of ten laatste op de Stedenstuurgroep van 7 november aanstaande door te geven. Alvast bedankt.

Contact: Jo.VanAssche@Ugent.be
 Hannes.Schotte@Ugent.be

tel. 09/264.82.11

tel. 09/264.82.10

Naam contactpersoon bij stadsdienst:

Naam contactpersoon bij OCMW:

Naam contactpersoon bij GIS-dienst:

Organisatie postenquête

ontwikkeling vragenlijst

- afspraken rond inhoud vragenlijst: stedenstuurgroep 7/11
 - * overzicht indicatoren
 - * fasering opname onderdelen
 - * nieuwe onderdelen
- ontwerp vragenlijst (SVR - eind november)
- aanschaf apparatuur opmaak vragenlijst en inscannen (SVR, ABB – eind december)
- opmaak vragenlijst met nieuwe apparatuur (SVR januari 2008)
- testen vragenlijst (SVR, team SB + steden februari 2008)
 - * hoe? in 3 steden, een 15-tal personen
 - * selectie? door steden
 - * vergoeding? wordt onderzocht
- definitieve vragenlijst: eind februari 2008

drukken en verzenden vragenlijst:

- optie uitbesteden ?
 - * drukwerk moet hoe dan uit uitbesteed worden, drukkerij Vlaamse overheid niet op dergelijke aantallen voorzien
- wat met verzending: dubbele zending van vragenlijsten (ca. 50.000 in totaal) en dubbele zending herinneringskaartjes. ABB wil personeel ter beschikking stellen maar omvang eerste zending niet direct haalbaar
- twee verschillende offertes enerzijds gericht aan drukkerijen en anderzijds aan verzendingsfirma's ?
oplossing wet overheidsopdrachten: afzonderlijke offertes voor Vlaamse overheid en steden met extra bevestigingen.
- offertes:
enquêtes (ca. 50.000 ?), begeleidende brieven, omslagen (heen/terug), herinneringskaartjes, verzendingen, ...
opmaak offerte (SVR, team SB) al dan niet Europees ?
uiterlijk eind november verzenden
vastlegging uiterlijk half februari 2008
- fasering:
 - * drukken: maart
 - * verzendingen voorbereiden: maart – april 2008
 - * eerste golf: week 21 april 2008
 - * eerste herinnering: week 5 mei 2008
 - * tweede zending: week 19 mei 2008
 - * tweede herinnering: week 2 juni 2008
- ondersteuning: werving B1: uiterlijk eind februari 2008 met tijdelijk contract tot oktober 2008: opdrachten:
 - * vorming om te werken met apparatuur
 - * opvolgen zendingen

- * inscannen en controle vragenlijsten

- * opmaak databestand

- * technische rapportering

beroep op eigen personeel D of E voor openen zendingen eind april tot begin juni 2008

Bijkomende bevestigingen:

- voorzien in Antwerpen en Turnhout
- nog beslissing te nemen in Brugge, Genk, Kortrijk en Roeselare
- timing: eind november

Trekken steekproeven

- Akkoorden van CBS nodig
- Brief eind november naar steden (SVR)
- Steekproefdesign (SVR)
- Trekken steekproeven in 13 steden:
 - * Wie? SVR
 - * Periode: maart 2008

Verwerken vragenlijsten

- Apparatuur kan 200 formulieren per dag aan
- Periode: april – juli
- B1

Analyse data

- september – december (Hilde, Luk)

Kostprijs: raming bijkomende kostprijs per enquête 15 à 20 euro

Voorstel nieuwe indicatoren ikv het project 'zorg' uit de Stadsmonitor

→ Cluster 1: zorg op maat

1. Vindt u dat uw buurt goed voorzien is van ... ?

lijst zorgvoorzieningen opnoemen:

- huisartsen
- apothekers
- afdelingen Sociaal Huis (doorverwijsfunctie)
- lokale dienstencentra
- kinderopvang
- diensten thuiszorg
- residentiële ouderenzorg: rusthuizen en serviceflats
- thuiszorgondersteunende diensten

→ Cluster 2: zelfredzaamheid bevorderen

Wanneer u ziek bent of zorgbehoevende kinderen of ouders hebt, kunt u dan direct terecht bij...

- personen: partner, kinderen, broers of zussen, andere familie, vriend/kennis, buren
- professionele hulpverleners: huisarts, apotheker, ziekenfonds, dienstencentrum,...

Stel dat u voor een bepaalde tijd de activiteiten die u gewoonlijk doet (huishouden, zich verplaatsen,...) niet zou kunnen uitvoeren, op wie zou u dan een beroep doen?

partner
kinderen
broers of zussen
andere familie
vriend/kennis
buren
thuiszorg
andere: ...
niemand

→ Cluster 3: geen drempels in de zorg

Heb je in het afgelopen jaar minstens 1 maal (dringende) zorg uitgesteld?

En zo ja, omwille van welke reden was dit?

- omwille van financiële reden
- omdat ik op een wachtlijst sta
- omdat ik geen tijd had
- omdat ik dit niet nodig vond
- omdat ik niet wist waarheen
- ...

